

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA
DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

MAREC 2023

ŠTEVILKA 81 ISSN 1331 - 548X

- Bogato obeležili slovenski kulturni praznik
- Pogovor z Aleksandro Berberih Slana
- Pojdimo na manjšinske volitve!
- Začetek pouka slovenščine na *Lucijanki*

SLOVENSKI DOM – NAŠ DRUGI DOM

- 3 Uvodnik
- 4 Kultura in jezik kot vezivno tkivo naroda
- 6 O Prešernu, kulturnem prazniku in praznovanju
- 6 Zadnja seja pred volitvami
- 7 Gostovanje SKD Lipa Zadar u Slovenskom domu Zagreb
- 8 Nepozaben dogodek
- 9 Velik in odmeven dogodek ob dnevu državnosti
- 9 Spet kot nekoč
- 10 „Dobra volja je najbolja ...“
- 10 Nastopili smo v Gračišču
- 11 Vadimo, pojemo, nastopamo ...
- 11 Prvi petek: kako naprej?
- 12 Želeli bi si več ljudi na slovenskih mašah
- 12 Potrdila o živetju

SLOVENC NA HRVAŠKEM

- 13 Manjšinske volitve so priložnost, da se nas sliši
- 13 Petar Kutnjak (1935 - 2023)
- 14 Koncert, predstava, nova knjiga in še kaj
- 15 Praznovanje Dneva žena v SKD Triglav
- 15 Predstavitel *Zlate opekljne* za Prešernov dan v SKD Ajda
- 16 Letna skupščina in počastitev Prešernovega dne
- 16 Kulturni praznik v Gorskem kotarju
- 17 Mala šola slovenščine se uspešno nadaljuje
- 17 Pouk slovenščine najbolj obiskana dejavnost
- 18 Razstava likovnih del in koncert
- 18 Pohod po obmejnem območju
- 18 Film o varuhih dediščine

NOVICE OD TU IN TAM

- 19 Meje so padle, razen za ribiče
- 20 Delavnica Zamejske gospodarske koordinacije

- 20 Prvi reševalni čoln prestal preizkus
- 21 Kritike in pohvale medijem

POGOVARJALI SMO SE

- 22 „Zgodovino ljudem lažje približa skozi muzej“

KULTURNA OBZORJA

- 25 Kulturne drobtinice
- 26 23. Gostičevi dnevi
- 26 Deset godina Ludvig dizajna
- 27 Razstava in predstavitev monografije o Hinku Krapku

MATERINŠČINA

- 28 »Profesore, kako se kaže...?«
- 28 Slovenska šola književosti na Hrvaškem
- 29 Učenje slovenskega jezika po modelu C na Hrvaškem
- 30 Neverjetne dogodivščine slovenskega jezika
- 31 Priporočilo za branje

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

- 32 Edvard Ravnikar (1907 - 1993)
- 32 Karel Destovnik - Kajuh (1922 - 1944)
- 33 Veliki slovensko-hrvaški kmečki upor 1573

ZDRAV DUH U ZDRAVEM TELESU

- 34 Od Višnje gore do Muljave in izvira Krke

ZA VSAKOGAR NEKAJ

- 35 Pomladni cvet
- 35 Velikonočna prata in pehtranova potica

POLITIČNA SVETOVALNICA

- 36 Čarobni svet trafik in kioskov

Novi odmev izdajata Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom Zagreb

in Svet slovenske nacionalne manjšine
Mesta Zagreb
s pomočjo

Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
in Urada vlade Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc

Uredništvo:
**Miroslava Maria Bahun, Stanka Herak,
Polona Jurinić, Irena Pavlović,
Darko Šonc, Tanja Borčić Bernard,
Cvijeta Pandol Udiljak.**

Urednica:
Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:
Drago Balazič

Oblikovanje in prelom:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:
Intergrafika TTŽ d.o.o.
Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:
**Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb**
Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

Praznovanje kulturnega
praznika v Aleji pesnikov na
Bundekeu, 8. 2. 2023.
Foto: Antun Bukovec

81.

Običajno prehod iz starega v novo leto ne pomeni, da je v našem življenju v resnici kaj drugače in da se je z novim koledarjem na steni zgodila kakšna velika sprememba. Toda letos je tako nanese, da sta se za Hrvaško, njene državljane in tudi vse druge, ki imajo z njo opravke, na prvi dan novega leta zgodili kar dve pomembni novosti: odprava nadzora na mejah s Slovenijo in Madžarsko in uvedba evra. Med Slovenijo in Hrvaško po treh desetletjih ni več mejne kontrole in obe imata spet isto valuto. Zlasti prvo ima nedeljeno podporo. Tudi naši člani, ki so letos potovali v Slovenijo, so navdušeni. Za Slovence na Hrvaškem, ki pogosto potujejo v Slovenijo, je to vsekakor olajšanje. Upajmo, da bo tako ostalo in da ne bo komu v Sloveniji po vzoru na Avstrijce padlo na misel, da bi zaradi povečanega priliva migrantov ponovno uvajal nadzor na mejah. Od vstopa Hrvaške v schengen se je namreč močno povečalo število nezakonitih prestopov meje. Ker vsi migranti želijo na zahod, je najbolj na udaru Italija, ki zdaj močno pritiska na Slovenijo in Hrvaško, da je to treba urediti. A več o tem v pregledu slovensko-hrvaških odnosov.

Kar pa zadeva društva Slovencev na Hrvaškem in seveda tudi naše, so prvi meseci leta še posebej v znamenju kulture. V veliki meri je razlog za to kulturni praznik, ki ga Slovenci obhajamo 8. februarja. V Sloveniji je to celo državni praznik, ki je dela prost dan, kar je posebnost daleč naokoli in kar je še en dokaz, koliko kultura pomeni slovenskemu narodu. Edina morda sporna točka tega praznika je dejstvo, da ga slavimo na dan Prešernove smrti. Ampak, tako je že desetletja in 8. februar zaradi tega ni prav nič manj prazničen. Tudi v Slovenskem domu Zagreb smo ga letos še prav posebej bogato počastili, pri čemer so do izraza prišle različne kulturne zvrsti. Zbiranje na Bundeku,

polaganje rož ob Prešernov spomenik v Aleji pesnikov, priložnostni program, ki vključuje tudi okušanje Prešernovih fig, pa počasi postaja (lepa) tradicija. O praznovanju kulturnega dne v našem in drugih slovenskih društvih na Hrvaškem v tej številki kajpak obširno poročamo z besedo in fotografijami, seveda pa boste lahko brali tudi o drugih društvenih dogajanjih, delovanju sekcij in prireditvah.

Zanimiva sogovornica je nova ravnateljica Mestnega muzeja Zagreb **Aleksandra Berberih Slana**, Mariborčanka, ki je več kot poldrugo desetletje vodila Muzej narodne osvoboditve v štajerski prestolnici, zdaj pa se je preselila v hrvaško prestolnico. Zanimivo, dve zelo pomembni kulturni ustanovi v Zagrebu, mestni muzej in muzej sodobne umetnosti, vodita slovenski strokovnjakinji. Gotovo bo nova direktorica mestnega muzeja v Zagrebu uspešna, tako kot je bila v Mariboru. Napoveduje, da bo muzejske eksponate in razstave približala ljudem. O tem, kako to zgleda in kako se je Aleksandra Berberih Slana tega lotevala v Mariboru, piše naš stalni kolumnist na zadnji strani, sicer tudi on Mariborčan.

V našem glasilu običajno veliko pozornosti namenjamo materinščini, predvsem učenju slovenščine, knjigam, branju, itd. V tej številki dr. **Barbara Riman** nadaljuje analizo razmer na področju učenja slovenščine po modelu C, učitelj **Jure Plut**, ki poučuje slovenski jezik na eni od šol v Zagrebu pa piše o svojih prvih izkušnjah. Objavljamo pa tudi reportažna zapisa dveh obiskovalk pouka slovenskega jezika v Slovenskem domu Zagreb, ki sta bili ena na Jurčičevem pohodu in druga v Karavankah. Prispevka sta zanimiva, ne le po vsebini, pač pa tudi zato, ker dokazujeta zelo visoko raven znanja slovenščine in njenih pravil. Ohranjanje maternega jezika je za obstoj narodne skupnosti izjemno

pomembno, morda najpomembnejše, se je pa zato treba tudi potruditi.

Res je, da manjšinam pri uresničevanju njihovih pravic okolje in zunanje okoliščine včasih niso naklonjene, toda pogosto je težava tudi v tem, da manjšine in njihovi pripadniki ne uporabijo niti tistih možnosti, ki jih imajo. Maja bodo spet volitve članov svetov narodnih manjšin in predstavnikov manjšin v enotah lokalne in regionalne samouprave, se pravi v občinah, mestih in županijah. Marsikdo pravi, češ, ti sveti in predstavniki nimajo nobene vloge, kar ni res. Marsikaj lahko naredijo za manjšino, njene pripadnike in društva. Nič ne morejo narediti, če jih ni, ker je na manjšinskem volilnem seznamu premalo vpisanih ali ker manjšina ni predlagala kandidatov in če so izvoljeni predstavniki neaktivni. Ker se je število Slovencev po zadnjem popisu precej skrčilo, v nekaterih krajih ne bomo imeli več možnosti izbirati članov svetov, ponekod pa ne predstavnikov. Ponekod ne bo kandidatov. Žal Slovenci kot manjšina ne slovimo kot bolj aktivni pri uresničevanju volilne pravice. Nasprotno. Podatki o volilni udeležbi na volitvah za svete narodnih manjšin od leta 2003 kažejo, da je bila udeležba na volitvah za Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb praviloma med nižjimi. Slaba tolažba je dejstvo, da tudi pri drugih manjšinah ni veliko bolje. Morda pa bi se veljalo pri uresničevanju pravic tudi malce bolj potruditi, sicer se lahko zgodi, da jih izgubimo.

(dab)

Kultura in jezik kot vezivno tkivo naroda

Razstava Galerije Prešernovih nagajencev iz Kranja, dokumentarni film o Francetu Prešernu in priložnostni kulturni program ob položitvi venca na Prešernov spomenik v parku Bundek so k udeležbi in druženju privabili številne zagrebške Slovence. Tudi tokrat se je pokazalo, da ima slovenski kulturni praznik med zamejskimi Slovenci prav poseben pomen in težo.

Letos so Prešernov dan v Zagrebu praznovali kar s tremi dogodki. 6. februarja so v prostorih Slovenskega doma Zagreb odprli razstavo Galerije Prešernovih nagajencev iz Kranja, ki

uh, cikel del na papirju v mešani tehniki **Valentina Omana**, izbrane grafike Tince Stegovec, dela **Živka Ire Marušiča** in akvareli Alenke Gerlovič, ki povezuje hrvaško in slovensko likovno sceno.

Hladno vreme je bilo deloma krivo, da se na Bundeku ni zbralo več ljudi. Vse foto: Antun Bukovec

deluje v sklopu Gorenjskega muzeja. »S Slovenskim domom Zagreb sodelujemo drugič. Leta 2018 smo prvič gostovali v prostorih Slovenskega doma Zagreb in v veliko čast nam je, da dediščino Franceca Prešerna, za katero v Kranju posebej skrbimo in na katero smo zelo ponosni, lahko predstavimo Slovincem na Hrvaškem,« je v Zagrebu dejala direktorica Muzeja **Marjana Žibert**. Tokrat se je Gorenjski muzej zagrebškemu občinstvu predstavil z likovnimi deli prešernovih nagajencev z razstavo Pod istim nebom. »Izbrali smo dela na papirju. Namreč pred dobrim letom smo imeli v Kranju razstavo, ki je članom Slovenskega doma Zagreb po nekem naključju padla v oči in so nas povabili, da pripravimo razstavo v Zagrebu, kar smo z veseljem sprejeli. Danes se v Slovenskem domu Zagreb predstavljamo s šestimi avtorji,« je pojasnil vodja Galerije **Marko Arnež** in kustos razstave. V Zagrebu so bile tako na ogled grafike Marjana Pogačnika, grafike in akvareli Jožeta Ci-

»Zelo veliko slikarjev, likovnikov je študiralo v Zagrebu, ki je imel prej Likovno akademijo kot pa mi v Sloveniji, in med njimi je tudi Alenka Gerlovič, ki je

nocoj prisotna na razstavi in ki izhaja iz zagrebške likovne šole,« pravi Arnež.

Na sam kulturni praznik so se zagrebški Slovenci zbrali ob spomeniku Francetu Prešernu, ki so ga pred dvema letoma postavili v aleji pesnikov v zagrebškem parku Bundek. Ob glasbeno-pesniškem recitalu **Dua Kristjan Račič** in **Adrijana Jelen** iz Brezic, sta pod Prešernov kip venec položila predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** in slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Gašper Dovžan**, ki je ob tej priložnosti dejal: »Samo dejstvo, da smo kulturni praznik postavili kot državni praznik, ki je dela prost dan, veliko pove o tem, kako državotvorna je kultura sama. Mislim, da je prisotno zavedanje, da smo se ohranili pravzaprav zaradi kulture, zaradi velikanov slovenske besede, zaradi katerih smo ohranili samobitnost i nacionalno zavest.« Kljub mrazu se je ob Prešernu zbralo lepo število Slovencev, za katere so članice Slovenskega doma Zagreb pripravile Prešernove fige, ob Zdravljici pa je stekla tudi kakšna kapljica, ki je ogrela srca. »Veseli me, da društva po svetu, kot so tudi na Hrvaškem, obeležujejo ta dan. Slovenci so

Predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc in slovenski veleposlanik na Hrvaškem Gašper Dovžan sta položila venec k spomeniku Franceta Prešerna.

Tudi letos so se udeleženci proslave lahko posladkali s Prešernovimi figami.

Razstava Pod istim nebom v Slovenskem domu Zagreb. Foto: akm

praznovali v Varaždinu, v Splitu, na Reki, v Zagrebu. S tem veliko povemo o sebi in o tem, kaj nam veliko pomeni, in v tem smislu se lahko tudi narodi, kjer gostujemo kot skupnosti, od nas nekaj naučijo,« je še dejal slovenski veleposlanik Dovžan. Tretji dogodek, s katerim so Slovenci v Zagrebu zaznamovali kulturni praznik, pa je bila 10. februarja projekcija dokumentarnega filma o Francetu Prešernu, ki je po dolgem času do zadnjega napolnila dvorano Slovenskega doma Zagreb. »Če ne bi imeli tako močne, pestre kulture, kot številčno majhen narod, ne bi nikdar dosegli svoje državnosti. Tisto, kar je najbolj pomembno, pa je slovenski jezik. Brez jezika ni naroda in brez jezika ni nacionalne manjšine oziroma nacionalne skupnosti v drugi državi, to, kar smo mi Slovenci v Zagrebu,« je dejal predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc. Večer so popestrili člani Pevskega zbora Slovenski dom, ki so lani zaznamovali 90 let svojega obstoja. Zbranim so zapeli Prešernovo pesem Luna sije. Kako pomemben je kulturni praznik za Slovence v zamejstvu in po svetu, so opazili tudi gosti iz Slovenije. Marko Arnež iz kranjske Galerije Prešernovih nagajencev meni, da je pri zamejcih, vsaj po njegovih izkušnjah, pripadnost jeziku in kulturi še močnejša. »Ker so na nek način odmaknjeni, bolj ogroženi, in te stvari veliko bolj cenijo, kot pa mi v matici,« pravi Arnež. Filmski projekciji je sledilo veselo družabno srečanje, ki je zelo spominjalo na stare čase, ko se je v prostorih Slovenskega doma Zagreb zbirala množica članov in je zvenela slovenska pesem.

(tbb) 🇺🇳

O Prešernu, kulturnem prazniku in praznovanju

POLONA JURINIČ

»Prešeren je Prešeren. Mi vemo, kaj to pomeni za nas Slovence. Prišla sem

danes v Slovenski dom Zagreb samo zaradi filma o Prešernu in veseli me, da sem ga videla, ker sem o Prešernu izvedela stvari, ki jih do sedaj nisem poznala. Film je zelo lepo narejen, mi je pa žal, da so ga skrajšali. Mož in sin sta bila tudi pri Prešernovem spomeniku na Bundeku, to je bilo res lepo druženje, razstava je tudi prekrasna! Sama vse Prešernove pesmi še vedno znam na pamet. Ker smo se jih učili v šoli, so ostale v glavi.«

NARCISA POTEŽICA

»Film, ki smo ga videli nocoj, je prekrasen. Celotno Prešernovo življenje. O njem sem veliko brala in tudi sama pisala. Lahko bi

večkrat imeli podobne filmske projekcije v Slovenskem domu Zagreb. In še, ko so naše punce zapele, to je bilo tako ambientalno, kot da bi bile tam v Vrbi. Srečni smo, da se počutimo kot del Slovenije.«

STANKA HERAK

»Bila sem na vseh treh dogodkih in bilo je res posebno, lepo. Na Bundeku nas

je malce zeblo, oba dogodka v Slovenskem domu Zagreb pa sta bila vesela in pestra. Res smo kulturni praznik obeležili kar se da lepo. Zapeli smo pesem Luna sije,

besedilo, ki ga je napisal France Prešeren. Pokazali smo, da znamo peti tudi Prešernove pesmi.«

BOŽIDAR BREZINŠČAK BAGOLA

»Slovenija je verjetno edina država, ki praznuje Kulturni dan, mislim da je to nekaj izrednega. Če ne bi bilo Prešerna in slovenskega jezika, ki ga je on okronal s svojim Sonetnim vencem,

verjetno tudi tega naroda ne bi bilo, bi se utopil v nemščini. Film je bil res lep, za oživitve spominov, ko so pred petdesetimi leti brali o Prešernu.«

MARIJA NEMEC

»Fenomenalen dokumentarni film. Dosti novega sem izvedela in danes je zame poseben dan.«

STJEPAN FILIPAN

»Kulturni dan nam ne pomeni le kulturo, temveč tudi druženje, življenje ...«

SVET SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE MESTA ZAGREB

Zadnja seja pred volitvami

1. marca se je v Slovenskem domu Zagreb sestal Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb. Pred člani Sveta je bila potrditev poročil o realizaciji programa in izvršitvi finančnega načrta za lani in oboje so soglasno sprejeli. Prav tako so sprejeli nova Pravila za upravljanje z dokumentarnim gradivom po navodilu Državnega arhiva v Zagrebu in njihovem pregledu arhivskega gradiva v pisarni Sveta slovenske manjšine, opravljenega 20. januarja.

V razpravi o uresničevanju letošnjega programa je **Alojz Kra-mar** kot dopolnitev k že sprejetemu programu predlagal, da bi

ob dnevu generala Rudolfa Maistra organizirali obisk razstave na Zavrhu ali njegovega groba v Mariboru ter meljske vojašnice. Predlagal je tudi obeleževanje 80. obletnice padca Pohorskega bataljona.

Agata Klinar Medaković, ki je vodila sejo, je člane tudi obvestila o začetku izvajanja pouka slovenskega jezika po modelu C v gimnaziji Lucijana Vranjanina Zagreb in da bo 31. marca Svet v sedanji sestavi razpuščen ter da se bodo začele priprave na manjšinske volitve 7. maja.

(akm)

Gostovanje SKD Lipa Zadar u Slovenskom domu Zagreb

Gostovanje dragih prijatelja iz SKD Lipa Zadar u Slovenskom domu Zagreb 17. ožujka razveselilo je brojne posjetitelje. Događaj koji smo sa zadovoljstvom imali prilike slušati i pogledati bio je promocija dvojezične pjesničke zbirke *U zagrljaju modrine*

/ *V objemu modrine* pjesnikinje i slikarice **Marije Ivoš**, članice Lipe i istovremeno otvorenje izložbe slika 15. međunarodne likovne kolonije Turanj 2022, koja je lani zbog pandemije bila prikazana virtualno a svojim radovima pridružili su se ovoj izložbi i autori sli-

kari iz KD Studenci Maribor.

U ime Slovenskog doma Zagreb, goste i brojne posjetitelje pozdravio je i želio dobrodošlicu **Matic Zakonjšek**, a **Majda Radović** iz Lipe upoznala je prisutne s 25-godišnjom poviješću i brojnim, uspješnim aktivnostima ovog Društva, jednog od 16 društava koja djeluju u Republici Hrvatskoj.

Prof. **Elvira Katić**, recenzentica zbirke pjesama *U zagrljaju modrine / V objemu modrine*, vodila je ovaj događaj. Poeziju, toliko iskrenu i s toliko mnogo osobnih emocija recitirale su autorica Marija Ivoš na hrvatskom i **Vasiljka Tovarloža**, članica Slovenskoga doma Zagreb, na slovenskom jeziku. Pijanistica **Neža Pogačar** svojim je muziciranjem popratila recitacije.

Potom je uslijedilo otvorenje izložbe slika, izrađenih u raznim tehnikama i različitih motiva. Imajući u vidu da su svi autori amateri, radovi su i više nego zanimljivi i oku ugodni, tako da su ih posjetitelji razgledali s pažnjom.

Svoj doprinos lijepom završetku programa dao je svojim glasom i naš Matic, koji je izveo pjesmu *Ko mislim nate*, Rada Simonitija.

Inače, 15. godina međunarodne likovne kolonije 2022 Turanj okuplja 37 umjetnika iz slovenskih društava: Lipa – Zadar, Triglav – Split, Istra – Pula, Slovenski dom Zagreb, Slovenski dom Bazovica – Rijeka, Slovenski dom Karlovac, Slovensko društvo Tuzla, a pridružuju se i likovni umjetnici iz Zadra i Turnja te likovni umjetnici iz Ljubljane, Novog Mesta, Šmarjeških toplica i KD Studenci Maribor.

Kraj ovog lijepog događanja u našem Domu nije završio u Prešernovoj dvorani: nastavili smo s prijateljskim druženjem u klubu *Moja dežela*, ispunjeni zadovoljstvom i emocijama.

Majda Radović, Marija Ivoš, Elvira Katić, Vasiljka Tovarloža, Neža Pogačar (s lijeva).

S otvorenja izložbe slika 15. međunarodne likovne kolonije 2022 Turanj. Obje foto: akm

Nepozaben dogodek

Ob letošnjem Dnevu žena je bil 8. marca v Slovenskem domu eden tistih kulturnih dogodkov, ki jih gotovo še dolgo ne bomo pozabili. Bil je glasbeni večer, v katerem so sodelovali odlični mladi glasbeniki, pevca tenorist Matic Zakonjšek in sopranistka Sara Žuvela ter pianist Vjekoslav Babić.

Eden od izvajalcev in naš član, Matic Zakonjšek je s svojima kolegoma pripravil ta sijajni koncert kot darilo članom društva, natančneje ženskemu delu članstva za njihov praznik. Prešernova dvorana Slovenskega doma je bila polna, nastope glasbenikov, pa naj je šlo za solo točke ali petje v duetu, je občinstvo nagrajevalo z dolgim ploskanjem in vzkliki navdušenja. Mirno lahko rečemo, da smo bili mnogi preseščeni nad tako visoko profesionalno ravni izvedb, zato je bilo navdušenje toliko večje, ozračje pa nabito s čustvi. Odziv občinstva je povedal vse.

Program koncerta je bil raznovrsten, od melodij slovenskih avtorjev do prekrasnega dueta iz Verdijeve Traviate, s katero se je koncert končal. Po koncu je nastala še skupinska fotografija ženskega dela občinstva z umetniki, tako da bo ostal lep spomin na njihov prvi nastop v prostorih Slovenskega doma Zagreb. Upamo in želimo si, da nam bodo ti mladi in zelo talentirani umetniki pripravili še kak tako lep večer. Ne smemo pozabiti, da je Matic Zakonjšek vsako obiskovalko tega koncerta razveselil z nageljnovidnim cvetom, predsednik Doma **Darko Šonc** pa je z verzi poudaril pomen in vrline žensk v društvu.

Navdušeni obiskovalci smo se po koncertu zadržali še v klubu Moja dežela v prijateljskem in veselem druženju.

ns

Navdušujoč nastop Sare Žuvela, Matica Zakonjška in Vjekoslava Babića. Foto: Stanka Herak

Skupna fotografija nastopajočih in vseh obiskovalk. Foto: Marjan Dirnbek

Velik in odmeven dogodek ob dnevu državnosti

15. marca je bil občni zbor Kulturno-prosvetnega društva Slovenski dom Zagreb, na katerem so navzoči člani pregledali delo in poslovanje društva v minulem letu in sprejeli načrt dela ter financ za letos.

Predsedujoči zbora **Darko Šonc** je izpostavil najpomembnejše dogodke preteklega leta: obeležje Prešernovega dneva v parku Bundek, dan državnosti, dan reformacije, predstavitev knjig **Polone Jurinič: Slovenske barve Zagreba in okolice ter Pavlinci in njihovi samostani (Hrvaška, Slovenija, Srem in Bačka) nekoč in danes**, dan slovenske hrane, razstavo akademske-

ga kiparja **Denisa Kraškoviča** in *Šopkovo* razstavo v Karlovcu. Pojasnil je finančno poročilo za lani, ki ga je že potrdil Nadzorni odbor. Glede finančnega načrta za letos pričakujemo enake prihodke kot lani – 125.500 evrov, ki naj bi tudi porabili. “Lahko pričakujemo, da bomo končno odkupili prostore Društva, saj je bila narejena cenitev, ki je že bila na reviziji hrvaškega mini-

strstva za prostorsko ureditev in premoženje”, je med drugim dejal predsednik Šonc. Med načrtovanimi programi in aktivnostmi izstopa praznovanje slovenskega dneva državnosti, pripravljen bo velik projekt, na visoki ravni, ki bi naj bil tudi medijsko izpostavljen. Nastopal bo simfonijski orkester slovenske policije z gosti. Nekdanji slovenski predsednik **Borut Pahor** je obljubil, da bo prišel, povabljen je nova slovenska predsednica **Nataša Pirc Musar**, prihod je napovedal hrvaški predsednik **Zoran Milanović**, povabljen bosta tudi predsednika obeh vlad.

Velja še poudariti, da se je prvič začel pouk slovenskega jezika in kulture po modelu C, ki ga od februarja v gimnaziji Lucijana Vranjanina poučuje prof. **Jure Plut**.

Na koncu je bil govor tudi o organizaciji plesnega tečaja ter obuditvi srečanj prvi petek, ki bi jih obogatili s pripravo hrane. Občni zbor je brez razprave sprejel poročilo o delu in finančno poročilo za leto 2022, poročilo Nadzornega odbora ter finančni načrt in program dela za leto 2023.

Predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc in zapisnikar Matic Zakonjšek. Foto: akm

(akm)

SLOVO OD STAREGA LETA

Spet kot nekoč

Po dveh letih najrazličnejših omejitev in zaščitnih ukrepov, zaradi katerih so bila zbiranja več ljudi na enem mestu nezaželena, če že ne prepovedana, smo se v Slovenskem domu Zagreb končno lahko poslovili od starega leta na način, na kakršnega smo bili vrsto let navajeni.

V petek, 30. decembra smo se zbrali v Slovenskem domu na tradicionalni zabavi ob koncu leta. Po dolgem času je bila dvorana polna veselih obrazov in dobrega razpoloženja. Pozdravil nas je predsednik Slovenskega doma Zagreb **Darko Šonc** in spomnil na mnoge dogodke v letu 2022 ter vsem zaželel srečo v novem letu 2023.

Za dobro glasbo z valčki in polkami sta skrbela naš dobri znanec **Branko Sotošek** in njegov ansambel Računajte na nas iz Brežic.

Z nestrpnostjo so mnogi čakali na tombolo oziroma srečelov, saj je bilo kljub vložku petih kun kar nekaj prijetnih presenečenj. Ker smo se od kun ob izteku leta poslovili, so nekateri izkoristili priložnost, da so jih porabili.

Seveda ni manjkalo dobre hrane in pijače, od tradicionalnih slovenskih jedi, kot sta kranjska klobasa in potica, do domačega peciva, ki so ga spekle pridne članice Doma.

Čas je ob dobri družbi, glasbi, hrani in pijači hitro minil. Poslovili smo se od starega leta in si drug drugemu zaželeli sreče, zdravja, miru in veselja v novem letu 2023.

Veselo slovo od starega leta. Foto: akm

Cvijeta Pandol

„Dobra volja je najbolja ...“

Tradicionalno pustovanje u Slovenskom domu Zagreb se ne propušta. Tako je bilo i ove godine.

U večernjim satima 21. veljače na *pustni torek*, u lijepom prostoru našeg Doma, prigodno bogato ukrašenom novim maskama i retrospektivom fotografija i maski s ranijih pustovanja, pristigle su maškare i drugi gosti.

Članovi našeg Doma, zapravo prijatelji, došli su se proveseliti i družiti, jedni maskirani drugi ne ali svi dobro raspoloženi. Glazbe, šala, raznovrsnih maski, smijeha, zafrkancije i pjesme bilo je na pretek. Slatke krafne koji mame poslužene su a i nitko nije trebao biti žedan. Bilo je različitih maski no svojim dolaskom osobito nas je razveselio Kekec. Budući da je došao iz dalekoga kraja, a organizator pustovanja je o svemu brižno razmišljao i predvidio, dežurno medicinsko osoblje Pusta je priskočilo i za svaki slučaj Kekca cijepilo, i to „booster“ dozom. Doduše nije se saznalo o kakvom se cjepivu radi ali to nije nikog ni zanimalo. Ostale maske su imale uredne potvrde pa medicinari nisu imali posla.

Potpuno prigodno na našoj pustnoj veselici jednoglasno se orila i ona Kekecova „... dobra volja je najbolja to si piši za uho, mile jere, kisle cmere, z nami v štric ne pojdejo ... bo di dan na dan vesel, smej se vriskaj, pesmi piskaj in tako boš srečo ujel“, što su

svi te večeri i doslovno prihvatili ove Kekecove savjete pa dobre volje zaista nije nedostajalo. Bilo je zaista veselo!!!

ns

I ove godine bilo je mnogo zanimljivih maski. Foto: akm

PRIMORSKA POJE

Nastopili smo v Gračišču

V petek, 3. marca se je začela ena najvećjih manifestacij slovenske ljubiteljske kulture Primorska poje. Do srede maja bo na 37-ih koncertih po Sloveniji, v zamejstvu in na Hrvaškem nastopilo 199 pevskih zborov z okoli 3500 pevkami in pevci.

Zbor Slovenski dom je nastopil že takoj na začetku in sicer 5. marca v Gračišču, blizu Kopra. Že vrsto let nastopamo na Primorskem in spoznavamo tamkajšnje slovenske kraje in ljudi. Radi pokramljamo z domačini, ki so vedno pristržni in gostoljubni, mi pa radovedni in iščemo odgovore za vse kar nas zanima. Tako je bilo tudi v Gračišču. Sprehodu smo se od Osnovne šole Istrskega odreda do cerkve sv. Miklavža, v čigar zvonik je vzdana plošča z napisom v glagolici in cirilici, ki je prava zanimivost v Istri. Mogočni hrast, ki raste pred osnovno šolo in je skrbno varovan, je bil oblegan objekt fotografskih leč naših mobilnih aparatov.

Bili smo precej utrujeni od potovanja, a imeli smo dovolj časa, da se spočijemo in pripravimo na nastop. Ob klavirju v osnovni šoli smo najprej razgibali glasilke, potem pa smo v Dvorani Gračišče imeli generalno vajo. Koncert se je začel ob 17. uri, nastopili smo prvi in zapeli pesmi *Pa se sliš, N'mau čez izaro* in *Zbadljivko*. Občinstvo je naš nastop nagradilo z glasnim aplavzom.

Po našem nastupu smo se pridružili občinstvu in spremljali nadaljevanje programa. V glavnem so se ljudske, ponarodele in pesmi slovenskih avtorjev. Pozornost je vzbudila skupina Anakrousis Project iz Gropade, vasice na Tržaškem Krasu, ki pojejo drugačno zvrst glasbe od ostalih sestavov, ki so nastopili v Gračišču. Pojejo jazz, pop, evergreen in slovenske popevke. Znale pesmi, na katere se starejša publika vedno dobro odzove. Tudi tokrat je bilo tako. Sodelovali so še ženski zbor iz Proseka-Kontovela, vokalna skupina iz Postojne, mešani zbor Obalca iz Kopra pa je nastop odpovedal zaradi bolezni.

Po koncertu smo se vsi nastopajoči družili še ob večerji in še skupaj zapeli. Potem pa nas je pot vodila v Portorož, kjer smo prenočili. Naslednji dan smo si organizirali vsak po svojih željah in interesih. Nekateri so lep sončen dan izkoristili za sprehod ob morju do Pirana, drugi so si ogledali Portorož, tretji pa so si privoščili posedanje in klepet ob kavici. Spočiti in zadovoljni smo se vrnili v Zagreb.

Stanka Herak

Naš zbor se je v Gračišču dobro odrezal. Foto: Mateja Palčič Puzzer

Vadimo, pojemo, nastopamo ...

Pevski zbor Slovenskega doma Zagreb je aktiven že od prvih dni leta, saj smo bili letos povabljeni v Jakovlje na prireditev *Kuburaško sprepučavanje i krvavicijada*, ki jo tradicionalno pripravlja tamkajšnje društvo Trije kralji. Naš zbor je nastopil v okviru koncerta božičnih pesmi v župnijski cerkvi.

Koncert je le eden od dogodkov dvodnevne prireditve. Bili smo prijetno presenečeni in z veseljem smo sprejeli vabilo Kuburaškega društva Trije kralji za nastop na koncertu, ki se je odvil 5. januarja in na katerem so poleg našega nastopili še domači cerkveni pevski zbor župnije Sveti trije kralji, Župnijski cerkveni zbor Siget, Moški pevski zbor Bistrani, ženska vokalna skupina Dora iz Zlatarja in tamburaška godba iz Zlatarja.

Naš zbor se je predstavil z dvema pesmima v slovenskem in dveh v hrvaškem jeziku. Slovenski pesmi *Poslušajte vsi ljudje* in *Hvali svet odrešenika* hrvaškemu občinstvu morda niso tako znane, ampak so lepo zvene in bile tudi lepo sprejete. Enako kot poslušalcem bolj znani *U to vrijeme godišta* in *Sveta noć*.

Po koncertu je sledila znamenita "krvavicijada", ki je sestavni del tega prazničnega dogajanja v občini Jakovlje in na kateri domačini, kot naziv pove, predstavljajo krvavice. Ob preizkušanju te slastne domače jedi smo člani vseh zborov sproščeno skupaj zapeli. Naslednji naš nastop je bil v okviru prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku. Ob predvajanju filma o Francetu Prešernu v Slovenskem domu 10. marca, je zbor zapel pesem *Luna sije*, katere besedilo je napisal Prešeren, uglasbil pa Matej Hubad. Vsekakor imamo lep občutek, ko se predstavimo občinstvu v našem Slovenskem domu Zagreb.

Sicer pa vseskozi pridno vadimo, medtem smo že nastopili na Primorski poje, o čemer si lahko več preberete v sosednjem tekstu, in zadnjega marca na skupnem koncertu z zborom iz Logatca v Slovenskem domu Zagreb.

Stanka Herak

Gostovanje našega zbora pri prijateljih v Jakovlju. Foto: Stanka Herak

V RAZMISLEK

Prvi petek: kako naprej?

Ob razpravah o tem, kako spet oživiti prve petke, želim tudi jaz predstaviti nekaj razmišljanj, ki se opirajo na to, kako je prvi petek izgledal nekoč. Tradicija dneva oziroma večera rojstnodnevnih slavlencev, ki so se v Slovenskem domu Zagreb odvijali vsak prvi petek v mesecu, je dolga. To so bili veseli večeri, večeri druženja članov našega društva.

Zadnja leta je drugače, prvi petki so se vsebinsko spremenili in interes je upadel. Osnovno pravilo je, da tak dogodek ne more uspeti sam od sebe. Imeti mora voditelja, ki se dobro pripravi; brez truda in volje voditelja ne gre. Odločilna in pomembna je vsebina, pomembno je, kaj in kako se dogaja. Tako je bilo, ko smo prve petke vodili Marijan Horn, Silvin Jerman in jaz.

Na teh slavnih je bilo veliko dobre glasbe, pa tudi veliko šal, skečev in igric, bili so intervjuji s slavlenci, pripovedovale anekdote in aforizmi, recitirale so se pesmi članov (Klara Žel), bilo je plesa in petja. Silvin je po uvodnih besedah in predstavljanju slavlencev ob moji pomoči žrebal darila. Njegovo vodenje je bilo zabavno, intervjuji s slavlenci provokativni. Jaz sem večere popestril z nekaterimi novimi vsebinami: vsak mesec je eden od slavlencev predstavil sebe in svoj rojstni kraj. Pripravljala sem razne zanimivosti in dogajanja v Zagrebu, pa tudi iz Slovenije; včasih so bila to aktualna dogajanja in pojavi, drugič spet dogodki iz zgodovine. Redni del programa je bil tudi petminutni nastop našej Matilde (Jozefe Bogolin), vselej povezan z aktualnim časom in dogodki. Delile so se nagrade slavlencem, pa tudi zmagovalcem igric in ugank. Za uspeh je bilo potrebno veliko priprav, branja knjig in časopisov, pa tudi denarja.

Pridružujem se želji predsednika Darka, da se prvi petki, kot edino bolj sproščeno druženje članov, obnovijo. Želim si, da takšna praznovanja osebnih jubilejev naših članov ostanejo in ker nisem

bil povabljen k pogovorom o tem, sem se odločil napisati svoj pogled na to, kako naprej.

Kot rečeno, bi morali imeti prvi petki nekoga, ki bi bil zadolžen za njihovo pripravo in izvedbo. Če ne moremo najti stalnega voditelja, ki se bo žrtvoval, bi bila morda rešitev, da bi vsak mesec izbrali nekoga in ga zadolžili za pripravo naslednjega Prvega petka. Razmisliti bi morali tudi o primernem času začetka prireditve, saj je 19. ura za mnoge prepozna, primerna je samo v maju in juniju.

Kakorkoli, moje stališče je: Naj živijo Prvi petki!

Slavko Kramar

Prvi petek 2. oktobra 2009 – Dupleška mornarica, kormaniž (kapitan). Foto: S. Kramar

Želeli bi si več ljudi na slovenskih mašah

Člani zbora Duhovne sekcije smo letos z vajami začeli že januarja in od takrat potekajo vsak teden enkrat, običajno ob petkih. Ker smo decembra izvedeli, da bomo letos nastopili na prireditvi Primorska poje 23. aprila v cerkvi sv. Križa v Križu pri Sežani, vadimo tudi za ta nastop tri pesmi. Pogovarjamo se, da bi morda letos na-

stopili še kje, saj zelo radi pojemo in nastopamo, vendar za zdaj še ni nič dogovorjeno. Maše v slovenskem jeziku v Cerkvi ranjenega Jezusa so se letos začele začele v marcu, in sicer 5. marca, potem pa še 19. marca. Tudi v aprilu in naslednjih mesecih naj bi bili po dve maši v slovenskem jeziku na mesec, razpored je pod tem tekstom, obešen

pa je tudi na vhodnih vratih cerkve. Tako kot novembra in decembra lani, tudi to pomlad prihaja k nam šentjernejski župnik in dekan **Anton Trpin**, ki se mu moramo zahvaliti za zavzetost in trud. Kot zdaj kaže, naj bi pri nas maševal vsaj do poletja. Želeli pa bi si, da bi več zagrebških Slovencev prihajalo na maše in tudi tako ohranjalo stik z jezikom. Žal jih je zdaj prihajalo le kakih pet, morda šest, vzrok za to pa je verjetno tudi slaba obveščenost.

Olga Tkalec

MePZ A. M. Slomšek na maši na slovenskem jeziku v cerkvi Ranjenega Jezusa, ki jo jevodil duhovnik iz Šentjerneja g. Anton Trpin. Foto: Božena Pavlič

SPORED SV. MAŠ V SLOVENŠČINI

Za leto 2023, ob 17.00 uri
V CERKVI RANJENEGA JEZUSA
Zagreb, Ilica 1

2. in 16. APRIL

7. in 21. MAJ

4. in 18. JUNIJ

10. in 24. SEPTEMBER

8. in 22. OKTOBER

5. in 19. NOVEMBER

10. in 26. DECEMBER

IZGNANCI

Potrdila o živetju

V Slovenskem domu Zagreb je bilo konec januarja tudi letos organizirano zbiranje potrdil o živetju za člane Društva izgnancev Slovenije, ki živijo na Hrvaškem. Žal pri tem opazamo, da tudi pri nas, tako kot v drugih društvih, opazno upada število članov, številni so bolni in odvisni od tuje pomoči.

Nekateri pa še vedno prihajamo na take dogodke, ne samo zaradi dolžnosti, ki jo moramo izpolniti, ampak tudi zato, da se podružimo in izmenjamo novosti, povezane z našimi člani. Tisti, ki smo se zbrali tokrat, smo ob sladkih rogljičkih, ki jih je spekla naša Ana, pokramljali tudi o zakonu o povrnitvi gmotne škode in drugih pravicah izgnancev, ki ga nestrpnost pričakujemo. Želeli bi, da bi naši politiki s sprejetjem zakona omogočili izplačilo vsaj simbolične odškodnine sodržavljanom, ki so v svoji mladosti pretrpeli veliko hudega in živeli v danes nepredstavljenih okoliščinah.

Veliko dobrih in pozitivnih misli je bilo namenjenih tudi naši predsednici **Ivici Žnidaršič**, ki ji želimo čim prejšnje okrevanje. Zavezali smo se, da bomo po svojih močeh pomagali **Zdenki Kaplan**, ki trenutno nadomešča gospo Žnidaršič. Ena takih nalog je izpolnjevanje popisnic izgnancev, beguncev in njihovih potomcev za načrtovano publikacijo.

Hkrati izrekamo tudi zahvalo Veleposlaništvu Republike Slovenije v Zagrebu za pomoč pri organizaciji potrjevanja omenjenih potrdil, pa tudi za vzpodbudo in prepoznavanje težav, s katerimi se srečujemo starejši ljudje v administrativnih postopkih.

Alojz Kramar

Z leve: Alojz Kramar, Franciška Ikadinović, Ana Marić, Marija Bjelić, Ivanka Filipan, Zoran Šonc, Jozefa Bogolin.

Manjšinske volitve so priložnost, da se nas sliši

Volitve članov svetov nacionalnih manjšin in manjšinskih predstavnikov so na Hrvaškem, kot je zakonsko določeno, vsaka štiri leta na prvo majsko nedeljo. Zaradi zmanjšanja števila pripadnikov manjšin bodo tudi Slovenci ponekod ostali brez svojih predstavnikov.

7. maja 2023 bodo na Hrvaškem volitve za člane svetov in predstavnikov narodnih manjšin. Zakon podrobneje predpisuje, na katerih območjih se volijo manjšinski sveti, kje pa manjšina voli le po enega svojega predstavnika. V svete županij manjšinci volijo svoje predstavnike tam, kjer jih je več kot 500; v svete v mestih in občinah pa, kjer je pripadnikov manjšine najmanj 200 oziroma 1,5% prebivalcev. Pravico do predstavnika imajo manjšine na Hrvaškem tam, kjer ne izpolnjujejo prej omenjenih pogojev, jih je pa v županiji ali mestu več kot 100.

Letošnje manjšinske volitve bodo šeste po vrsti. Razpisane bodo na podlagi podatkov iz zadnjega popisa prebivalstva leta 2021, ki pa ne bodo posodobljeni v skladu z volilnim imenikom. Ker so rezultati popisa pokazali velik upad števila pripadnikov manjšin, so v nekaterih enotah lokalne in regionalne samouprave prenehali obstajati pogoji za izvolitev svetov ali predstavnikov. Pravico do svojega predstavnika so Slovenci izgubili v Sisaško-moslavski in Bjelovarsko-bilogorski županiji, v Splitsko-dalmatinski in Zagrebški županiji pa nimajo več pravice do svetov. Predstavnika v mestih so izgubili v Karlovcu, Varaždinu, Osijeku in Poreču.

Kje pa bomo lahko volili svoje predstavnike?

V svete bomo lahko volili v Primorsko-goranski županiji, Istrski in v Mestu Zagreb. Županije, kjer imajo Slovenci pravico do predstavnika so: Zagrebška, Krapinsko-zagorska, Karlovska, Varaždinska, Zadrska, Osješko-baranjska, Šibeniško-kninska,

Splitsko-dalmatinska, Dubrovniško-neretvanska in Medžimurska. Do svetov v mestih pa imamo pravico v Čabru, Bujah, Novigradu, na Reki, v Pulju in Umagu.

Svete v občinah bomo volili v Humu na Sotli, Zagorskih selih, Bosiljevu, Kamanju, Žakanju, Cestici, v Matuljih, Brtonigli, Grožnjanu, Oprtlju, Štrigovi in v Gornjem Mihaljevcu.

Predstavnika pa bomo lahko izbrali tudi v Opatiji, Zadru, Splitu in v Samoboru.

Spomnimo: prve manjšinske volitve so potekale leta 2003. Takrat je bilo v Zagrebu v volilnem imeniku 3.584 Slovencev, na volišča pa jih je prišlo le 72 ali 2,01 odstotka. Na zadnjih volitvah leta 2019 je imelo volilno pravico 1.887 pripadnikov slovenske manjšine, glasovalo pa jih je 5,9 odstotkov.

Na ravni Hrvaške je svojo

volilno pravico izkoristilo 7,4% volilnih upravičencev slovenske narodnosti.

Zaradi upada števila pripadnikov manjšin in posledično izgube doseženih pravic, se je na Svetu za nacionalne manjšine Republike Hrvaške postavilo vprašanje o reorganizaciji Svetov, njihovi vidnejši vlogi, hkratnem znižanju števila članov, pa tudi o nižjem volilnem pragu, o čemer smo spregovorili tudi s predsednikom Sveta **Aleksandrom Tolnauerjem** v eni od prejšnjih številčk Novega odmeva.

Udeležimo se manjšinskih volitev in pokažimo, da smo tu!

(tbb)

IN MEMORIAM

Petar Kutnjak (1935 – 2023)

15. januarja je v 89. letu starosti umrl ugledni glasbenik in pedagog Petar Kutnjak. Njegova ustvarjalnost je povezana s prvimi leti Dneva kajkavščine v Zlatarju, predvsem s Festivalom otroške kajkavske popevke. Leta 1972 sta mlade izvajalce spremljala orkester Osnovne šole Braća Ribar v Zagrebu z dirigentom Petrom Kutnjakom in orkester Glasbene šole Vatroslav Lisinski pod vodstvom Vladimirja Kranjčevića. Tri leta (od 1974 do 1976) je vodil Mladinski tamburaški ansambel Knežija v Zlatarju. Leta 1974 je pripravil snemanje LP plošče z izbranimi skladbami s prejšnjih festivalov, ki je bila predstavljena dve leti pozneje v KD Vatroslava Lisinskega. Leta 1976 je vokalna skupina ansambla Knežija v Zlatarju izvedla Kutnjakovo pesem Bregi moji na besedilo učenca Zdenka Kralja. Na Festivalu kajkavskih popevk v Krapini je bilo v letih od 1967 do 1980 izvedenih šest pesmi Petra Kutnjaka.

V pevskem zboru Slovenski dom bo za vedno zapisano ime Petra Kutnjaka. Med letoma 1994 in 1998 je bil njegov dirigent. Tesno je sodeloval s pevcem Marijanom Hornom, ki je pisal besedila pesmi, Petar pa jih je uglasbil. Tako je nastala tudi naša himna Slovenski dom, naš drugi dom. Pesem se večkrat poje na prireditvah v Slovenskem domu Zagreb.

Da je dirigent zbora, sem vedela, še preden sem postala njegova članica. Službovala sva skupaj v osnovni šoli Otok v Sloboštini, kjer je bil g. Kutnjak profesor glasbene kulture. Nekajkrat je prišel k meni in me vprašal, kako se izgovarjajo nekatere slovenske besede ali kakšen je njihov pomen. Med učenci je bil priljubljen in imel je z njimi odličan odnos, do svoje službe je bil zelo odgovoren.

Petar Kutnjak je pokopan na zagrebškem pokopališču Mirogoj.

Stanka Herak

Koncert, predstava, nova knjiga in še kaj

Koncert Evergreen v društvu

V soboto, 4. februarja je bila dvorana KPD Bazovica na Reki ponovno polna na koncertu dueta naše glasbene skupine Mimo ritma z naslovom Evergreen (Zdenka Kallan Verbanac ob spremljavi Ivana Hareja Harryja). Bilo je lepo, bilo je magično, čustveno in veselo. Z nami so bili mnogi gosti iz Istre, pa tudi predstavniki slovaške in madžarske manjšine ter člani našega društva. Zdenka in Harry sta bila odlična, kot vedno!

Posnetek koncerta si je mogoče ogledati na povezavi: <https://www.youtube.com/watch?v=d9RbTem6lwU>

Sandra Grudenic 🍷

Koncert skupine Mimo ritma – Harry in Zdenka. Foto: KPD Bazovica

Prešernov dan v PGŽ

Ob Slovenskem kulturnem prazniku je slovenska manjšina v Primorsko-goranski županiji občinstvu podarila gledališko predstavo, moderno dramo z naslovom *Da ne boš sama*. Organizatorji so bili Slovenski dom KPD Bazovica, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, Svet SNM Mesta Reke in Svet SNM PGŽ. 6. februarja so v HKD Sušak na Reki prisrčni in odlični igralci Kulturno umetniškega društva Jazbec in partnerji iz Kočevja postregli s smehom, solzami, razmišljanjem in mnogimi čustvi v predstavi, ki je navdušila navzoče, ki so uživali. Pred začetkom je zbrane pozdravila in nagovorila predsednica Slovenskega doma KPD Bazovica **Jasmina Dlačič**, kot predstavnik veleposlanštva Republike Slovenije na Hrvaškem se je dogodka udeležil **Miha Fatur**.

Sandra Grudenic 🍷

Igralci KUD Jazbec iz Kočevja. Foto: KPD Bazovica

Predstavitve knjige *Dotaknuti nebo – K zvezdam v Buzetu*

V Mestni knjižnici in čitalnici v Buzetu je bila 23. februarja predstavitve knjige *Dotaknuti nebo – K zvezdam* avtorja **Darka Moharja**, dolgoletnega voditelja planinske sekcije Slovenskega doma KPD Bazovica. Knjigo s čudovitimi fotografijami in dvojezičnim besedilom je društvo izdalo leta lani, ob 20. obletnici delovanja planinske skupine in tudi 75. obletnici delovanja društva. Knjiga je prava kronika delovanja te skupine, prežeta z osebnimi izkušnjami avtorja, anekdotami in faktografskimi podatki o članih in aktivnosti društva. Ob predstavitvi knjige so pripravili tudi kulturni program, odlomke iz knjige pa so brali učenci dopolnilnega pouka slovenskega jezika v Buzetu.

Jasmina Dlačič 🍷

Darko in Eva Ciglar sta predstavila knjigo *Dotaknuti nebo – K zvezdam*. Foto: Jasmina Dlačič

Praznovanje Dneva žena v SKD Triglav

V Splitu smo Dan žena zaznamovali s prireditvijo, kjer smo se obiskovalcem predstavili s pestrim programom. Prireditev je vodila Vera Hrga, vsestranska ustvarjalka, ki je po nagovoru predsednika društva Cveta Šušmelja pozdravila publiko z besedami o pomladi, dnevu žena in materinskem dnevu.

Mešani pevski zbor Triglav je nato zapel pesmi *Nocoj pa, oh, nocoj* in *Kje so tiste stezice*.

Sledila je predstavitev dopolnilnega pouka slovenščine za otroke, ki ga je oktobra prevzela **Dunja Krajnc**. Z otroki je pripravila posamezne točke: **Leni** in **Mauro** sta recitirala samostojni zapis o mami in očku, medtem ko sta **Duje** in **Nika** zaigrala skeč o Ljubezni med kužkom in muho, ki ga je napisal Mauro in ki je bil lani premierno predstavljen ob 30. obletnici Zveze slovenskih društev na Hrvaškem v Reki. Otroci so poželi velik aplavz in tako potrdili, da se zunaj meja slovenščina lahko ohranja in uči tudi skozi igro, na zabaven način.

Nato sta Vera Hrga in **Ana Šušmelj** odrecitirali svoji avtorski pesmi, na odru pa se je pridružila še nova članica društva **Brigitte Priulla**, ki je odpela jazz blues pesem *Fire on the floor*. Sledila sta odprtje in ogled razstave klekljarske skupine, ki ohranja svetovno kulturno dediščino idrijske čipke in katerih dela so razstavljena po svetu,

prav tako pa s svojim ustvarjanjem sledijo modernim trendom, saj iz čipke izdelujejo decentni nakit.

Predstavila se je še likovna skupina, katere dela so prav tako razstavljena v prostorih društva. Predsednik Cveto Šušmelj je tradicionalno podelil nageljne vsem prisotnim mamicam, bobicam in vsem ostalim ženskam. S kozarčkom penine, z dalmatinskimi fritulami (miškami) in domačimi piškoti smo si na koncu nazdravili ob prazničnem dnevu.

Dunja Krajnc 🇺🇦

Otroci pouka slovenščine Kekci in učiteljici Dunja Krajnc in Vera Hrga. Foto: Ana Matusinović

Predstavitev *Zlate opeklina* za Prešernov dan v SKD Ajda

V navadi je že, da Slovensko kulturno društvo Ajda ob Prešernovem dnevu, slovenskem kulturnem prazniku, pripravi literarni večer. Letos smo v Mestni knjižnici Umag v četrtek, 9. februarja predstavili hrvaškega pisatelja Nevena Ušumovića in slovenski prevod njegove zbirke kratkih zgodb *Zlata opeklina*.

Slovesnost ob prazniku je otvoril Ženski pevski zbor Ajda, ki je pod vodstvom zborovodkinje **Vesne Car** zapel slovenski narodni pesmi *Dekle je po vodo šlo* in *Po jezeru*. Ker zelo lepo sodelujemo z Mestno knjižnico in njenim ravnateljem in pisateljem Nevenom Ušumovićem, smo bili še posebej veseli, da smo ga lahko tokrat povabili, da nam predstavi slovenski prevod svoje zbirke kratkih zgodb z naslovom *Zlata opeklina*, ki je izšel leta 2022 v prevodu **Sonje Polanc** pri Cankarjevi založbi v Ljubljani. Za knjigo je pisatelj leta 2020 prejel prestižno nagrado Janko Polić Kamov, ki jo Hrvaško društvo pisateljev podeljuje za najboljšo književno delo leta v hrvaškem jeziku. O avtorju in knjigi je najprej govorila prevajalka in gledališka igralka Sonja Polanc, ki je prebrala tudi odlomek iz knjige, potem pa sta spregovorila urednik knjige **Andrej Blatnik** in avtor Neven Ušumović. Z zanimanjem smo sledili živahnemu pogovoru, še posebej, ker je dogajanje knjige umeščeno v turbulentne čase in prostor Istre, obravnava teme, ki so nam blizu, kot je sodobni turizem in vse kar sodi zraven. Zgodbe so polne grotesknih situacij, pa tudi iskrene empatije do žrtev poletne turistične sezone.

Za glasbeno popestritev večera sta poskrbela kantavtor **Marko Rudelić** (kitara) in **Ervis Pintar** (tolkala). Pohvale gredo tudi

naši kulinarčni skupini, ki nam je postregla s prigrizkom in različnimi poticami. Hvaležni smo bili za zelo lep, čustven in navdihujoč večer.

Vesna Šereš 🇺🇦

Andrej Blatnik, Neven Ušumović, Sonja Polanc Marko Rudelić in Ervis Pintar (z desne). Foto: Vesna Šereš

Letna skupščina in počastitev Prešernovega dne

Člani Slovenskega kulturnega društva Lipa iz Zadra smo 10. februarja združili prijetno s koristnim in hkrati opravili letno skupščino društva ter z bogatim kulturnim programom obeležili Prešernov dan ali slovenski kulturni praznik. Vse skupaj se je odvijalo v prostorih Mestne knjižnice v Zadru.

Poleg članov društva so se dogodka udeležili predstavniki drugih nacionalnih manjših, številni prijatelji društva in predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem **Barbara Riman**. Na skupščini je o dejavnosti društva v minulem letu poročala predsednica **Darja Jusup**. Člani so potrdili zaključni račun in sprejeli vsebinski in finančni plan za letos. Predsednica Zveze Barbara Riman je pohvalila delovanje društva in med drugim dejala, da so na Hrvaškem manjšine premalo prisotne v javnih medijih. Omenila je tudi problem pravilnega vpisa Slovencev v status slovenske narodnosti, spomnila na bližnje volitve predstavnikov narodnih manjšin v občinah in županih in opozorila na splošno slab odziv volivcev.

V kulturnem programu je **Tanja Bajlo** v nagovoru poudarila pomen in posebnost Slovenskega kulturnega dneva, ki je povezan z našim največjim pesnikom. Predsednica Darja Jusup je nato predstavila knjigo poezije naše članice **Andreje Malte**, ki je izšla že leta 2019, vendar zaradi epidemije koronavirusa ni bila predstavljena. Vsi prisotni so prejeli po en izvod knjige, ki nosi naslov *Nikdar ne veš ali me štekaš*. **Rafaela Štulina** in **Irena Vlakić** sta prebrali dve duhoviti pesmi iz zbirke.

Marija Ivoš je zatem prebrala ganljiv osebni pregled na pesnika Franceta Prešerna, za konec pa je občinstvo navdušil še nastop ansambla ARS Cantabile pod vodstvom prof. **Nade**

Smoljan, ki deluje že 10 let, njegova ustanoviteljica pa je naša članica **Asja Bajlo**.

Po koncu kulturnega programa je sledilo še prijetno družabno srečanje.

Katarina Bezić 🇺🇦

Nastop skupine ARS Cantabile. Foto: Rafaela Štulina

TRŠČE

Kulturni praznik v Gorskem kotarju

Tudi v Slovenskem kulturnem društvu Gorski kotar smo obeležili slovenski kulturni praznik - Prešernov dan. Na predvečer praznika, 7. marca je vse navzoče najprej pozdravil predsednik društva Damijan Malnar in ugodoma predstavil življenje in delo Franceta Prešerna. Prebral je tudi pesem *Orglar* v slovenščini in hrvaščini. Nato so Prešernove pesmi brali še posamezni člani društva.

Učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine **Mirjana Žagar** je predvajala film, ki so ga za to priložnost pripravili učenci dopolnilnega pouka slovenščine iz Prezida, Čabra, Tršća in Gerova. Posnetek je nastal v sodelovanju z drugimi učitelji dopolnilnega pouka iz različnih evropskih držav in je skupaj z ostalimi prispevki objavljen na portalu Padlet. Prireditve so zaključili najmlajši

učenci dopolnilnega pouka v Prezidu s pristrčnim nastopom. Po uradnem delu prireditve je sledilo še neformalno dru-

ženje članov Slovenskega kulturnega društva Gorski kotar.

Mirjana Žagar 🇺🇦

Nastop najmlajših učencev dopolnilnega pouka slovenščine. Foto: SKD GK

Mala šola slovenščine se uspešno nadaljuje

Mala šola slovenščine, poskusni projekt Slovenskega kulturnega društva Istra iz Pulja, ki se je začel avgusta 2020, sredi pandemije covid-19, uspešno pluje v času šolskih počitnic na Hrvaškem. Prva letošnja Mala šola slovenščine je potekala od 20. do 24. februarja v prostorih Slovenskega doma na Držičevi 2 ter v prostorih Galerije SKD Istra.

Večina prejšnjih in še nekaj novih osnovnošolskih obiskovalcev se je v dopoldanskih urah učilo slovenščine pod vodstvom **Damijane Pezdirc**, ki že od samega začetka dela z otroki. Ker je bil to čas pusta, so se na pustni torek otroci našemili in z učiteljicama odpravili na sprehod po mestu.

Sicer pa so bile vsak dan po kosilu kreativne urice. Glede na to, da so bili učenci navdušeni nad lansko glasbeno delavnico, ko so pod vodstvom **Tine Širec Džodan** sestavili majhen orkester in zaigrali belokranjsko ljudsko pesem Zeleni Jure, je Tina je predlagala, da bi se naučili zaigrati še eno pesem. Izbrali so skladbo Zarjavele trobente legendarne mariborske skupine Lačni Franc. Pridno so vadili in jo pred starši zaigrali v petek, 24. februarja. Ker so bili nad skupnim muziciranjem navdušeni, so se udeleženci Male šole slovenščine odločili, da bodo vadili še naprej in se pripravili za

nastopi na decembrskem Otroškem festivalu multikulturalnosti.

Zanimanje za Malo šolo slovenščine je vedno večje in zato bi želeli organizirati še dodatno skupino oz. bi sprejeli več otrok in jih razdelili v dve skupini – nižji

in višji razredi osnovne šole. A težava je, kje dobiti dodatno učiteljico ali učitelja slovenščine. V SKD Istra upajo, da bodo ta problem nekako vendarle rešili in čim prej našli primerno osebo.

Maja Tatković Diklić 🇺🇸

Učenci Male šole slovenščine so se na pustni torek v maskah odpravili na sprehod po Pulju. Foto: Tina Širec Džodan

Pouk slovenščine najbolj obiskana dejavnost

V najmlajšem slovenskem društvu na Hrvaškem, v SKD Prešeren, smo leta 2021 dali pobudo za organizacijo dopolnilnega pouka slovenščine, ki je naletela na izjemen odziv in septembra istega leta je pouk stekel. Od takrat je to ena najbolj obiskanih dejavnosti društva.

Pouk vodi učiteljica **Darja Čubrić**, ki prav poučuje dopolnilni pouk slovenščine v Umagu, v društvu Ajda ter na dveh osnovnih šolah, kjer poteka pouk po modelu C, v Buzetu in Umagu.

Pouk v našem društvu poteka v dveh skupinah, v prvi so otroci od petega do desetega leta starosti. Ker je starostni razpon kar velik, je temu tudi prilagojen pouk.

V drugi skupini so starejši oz. odrasli. Ker gre za območje, kjer živijo ljudje, ki imajo dokaj tesne vezi z ljudmi na drugi strani meje, v Sloveniji, slovenski jezik nikomur ne povzroča velikih težav in učenje poteka dokaj gladko. S ponosom lahko povemo, da se število učencev dopolnilnega pouka ni prav nič zmanjšalo, razlog za to pa je morda tudi dejstvo, da so s poukom povezani tudi mnogi dogodki. Tako so otroci lani nastopili na „Multikulturnem festivalu“ v Pulju, obeležujemo pomembnejše slovenske praznike, enkrat na leto organiziramo izlet v Slovenijo. Lani smo bili v Idriji, letos načrtujemo obisk Logarske doline. Pouk slovenščine se običajno konča s koncem šolskega leta, in takrat to zaokrožimo s prijetnim zabavnim dogodkom.

S poukom slovenščine so četrtkovi popoldnevi v našem društvu postali zapolnjeni.

Daniela Marković 🇺🇸

Učenci dopolnilnega pouka slovenščine. Foto: Rajna Maras

Razstava likovnih del in koncert

V počastitev slovenskega kulturnega praznika in Prešernovega dne, je bilo 6. februarja v Razstavnem salonu Mestne knjižnice „Ivan Goran Kovačič“ Karlovec odprtje razstave likovnih del Mojce Svetic Radočaj. Razstavo je odprla predstavnica slovenske narodne manjšine za Mesto Karlovec Marina Delač-Tepšič.

Mojca Svetic Radočaj je rojena v Ljubljani, kjer je tudi končala Srednjo šolo za oblikovanje in fotografijo in likovno pedagogiko na Pedagoški fakulteti. Ko je spoznala pisateljico **Zvezdano Majhen**, ki jo je nagovorila, da ilustrira njeno poezijo za otroke, je za svoje diplomsko delo ilustrirala njuno prvo skupno slikanico z naslovom *Cofki*. Sodelovala je z nekaj založbami v Sloveniji in ilustrirala revije za otroke. Na Bienalu otroške ilustracije v Ljubljani je bila njuna skupna knjižica z naslovom *Moja prva šola* nominirana za najlepšo slovensko otroško slikanico. Leta 2002 se je preselila v Karlovec, kjer živi z družino. Mojca Svetic Radočaj je oblikovala lik škratka Igija, zaščitni znak karlovške knjižnice, katerega ime je izpeljanka iz Ivan Goran. O njem je napisala nekaj pesmic in jih ilustrirala. V sodelovanju z **Ivanom Bačićem** iz Zagreba in založbo Znanje sta nastali otroška slikanica z naslovom *Dedek Pajo mesečari* in naslovnica za knjigo *Hrvaški volk*. Piše tudi pesmi in do zdaj je bilo uglasbenih že nekaj njenih pesmi, pri čemer sodeluje z glasbenikoma **Zvonimirjem Dropuljićem** in **Marijo Badovinac**.

S svojo tretjo samostojno razstavo se je tokrat poleg ilustracij predstavila tudi s slikami, akrili na platnu, ki so nastale od izbruha epidemije koronavirusa pa vse do danes. Tematika slik je zelo različna, od sakralnih pa vse do karlovških motivov. 8. februarja pa je v sodelovanju s Hrvaškim centrom za kulturo iz Ljubljane v Mestni knjižnici „Ivan Goran Kovačič“ Kar-

lovec koncertirala kitaristka **Katja Porovne Silič**, profesorica na glasbeni akademiji v Ljubljani. Notno kitarско gradivo je napisal **Ratimir Zekić** (pod psevdonimom R.R Baldani), učitelj violončela na Glasbeni šoli Franca Štruma, ki je nekoč tam poučeval tudi kitaro in napisal mnogo odličnih skladb za kitaro. Katja je izvedla 12 skladb s svoje zgoščenke in navdušila številne obiskovalce.

(mdt)

Na otvoritvi likovne razstave v Mestni knjižnici v Karlovcu. Z leve: Marina Kružić Zekić, Ratimir Zekić, Kristina Čunović, Frida Biščan, Marina Delač-Tepšič in avtorica Mojca Svetic Radočaj. Foto: T. Bunčič

PALČAVA ŠIŠA

Pohod po obmejnem območju

V nedeljo, 19. februarja bil izveden prvi pohod v sklopu projektov, ki jih načrtujemo v Etnološki zbirki Palčava šiša za letošnje leto. Izkoristili smo priložnost odprte meje, ki nam po treh desetletjih ponovno vrača možnost obiska sosedov brez mejnih formalnosti. Babno polje proti Prezidu deli mejna črta, nekoč pa tudi star rimski obrambni zid. Pohodniki so z vodnikom **Markom Smoletom** spoznavali ta del zamejstva in delo Slovenskega kulturnega društva Gorski kotar.

Film o varuhih dediščine

V petek, 24. februarja je bila v Mestni knjižnici Janet Majnarich v Delnicah premiera dokumentarnega filma Čuvari baštine – Varuhi dediščine (jezik: hrvaški, slovenski, s podnapisi in hrvaško ter slovensko verzijo uvodne pripovedi v film), ki ga je ob pomoči Primorsko-goranske županije posnel avtor številnih nagradjenih etnografskih filmov **Rasim Karalić**. Odlično zmontiran film, ki govori o prenosu dediščine med generacijami v družini Čop – Smole, znani po njihovi Etnološki zbirki Palčava šiša v Pleščih v obmejni dolini Čabranke, je bil med gledalci lepo sprejet. Po projekciji je sledil pogovor z

Spoznavanje obmejnega območja med Babnim poljem in Prezidom. Foto: Matej Smole

avtorjem in glavnimi protagonisti v filmu, ki ga je vodil novinar Novega lista **Marinko Krmpotić** z Reke.

(ms)

Meje so padle, razen za ribiče

Od začetka letošnjega leta med Slovenijo in Hrvaško ni več mejnih kontrol. Hrvaška je postala del schengenskega prostora, v katerem ni več, bolje je reči naj ne bi bilo več meja. Po 31 letih imata državi spet isto valuto in potnikom, ki potujejo v drugo državo ni najprej treba iskati menjalnice. Meje med državama lahko ljudje prestopajo brez nadzora, vsaj na kopnem, drugače pa je na morju in ribiči morajo dobro paziti, kje vržejo mrežo.

Na prehodu v leto 2023, natanko ob polnoči sta ministra za notranje zadeve **Davor Božinović** in **Sanja Ajanović Hovnik** dvignila zapornico na mejnem prehodu Obrežje. Zapornice so opolnoči dvignili tudi na drugih kopenskih mejnih prehodih Hrvaške s Slovenijo in Madžarsko. "Nocoj slavimo nov dan, novo leto in novo Evropo s Hrvaško v schengnu. Ni več mej, ki so predolgo obstajale med nami in našimi sosedi," je ob tem povedal Božinović. "Če smo pred dobrimi 30 leti simbolično postavljali meje, jih tokrat umikamo," pa je dodala Ajanović Hovnik.

Nekoliko kasneje čez dan pa so se na Obrežju srečali še predsednici Slovenije in Evropske komisije **Nataša Pirc Musar** in **Ursula von der Leyen** ter predsednik hrvaške vlade **Andrej Plenković**. Tudi ob tej priložnosti je bilo veliko vznesenih besed, da gre za zgodovinski dogodek, saj odslej, kot je dejala von der Leyenova, na kopenskih in morskih mejah Hrvaške z njenimi sosedi Slovenijo, Madžarsko in Italijo ne bo več obmejnih nadzorov, vrst in preverjanj potnih listov. Za večino ljudi, pa naj so zgolj občasni ali stalni potniki je to velika pridobitev.

Za nekatere pa se ni kaj dosti spremenilo in se ubadajo z enakimi težavami, kot do zdaj. Vstop Hrvaške v schengensko območje za slovenske ribiče ni prinesel sprememb, saj od hrvaških organov še naprej dobivajo kazni za ribolov na območju v Piranskem zalivu, ki je po arbitražni razsodbi pripadlo Sloveniji. Hrvaška razsodbe ne priznava in vztraja pri meji v zalivu po sredinski črti. Vsak slovenski ribič, ki prestopi to sredinsko črto, dobi kazen. Pravijo, da prejemajo toliko kazni, da jih niti ne štejejo več. Poskušali so s pritožbami in na Hrvaškem izčrpali vse pravne možnosti, vključno z ustavnim sodiščem. Hrvaške sodbe jih močno bremenijo, tudi psihično. Zato so se zdaj obrnili na Evropsko sodišče za človekove pravice, ki pa bo moralo najprej presoditi, ali je sploh pristojno za odločanje v tem primeru in tudi če bo primer vzelo v obravnavo, bo vse skupaj trajalo še dolga leta.

Čeprav so politiki na obeh straneh polni besed dobrososedstva in prijateljstva, pa se o rešitvah, ki bi olajšale življenje navadnim ljudem, težko dogovorijo. Sploh če je v ozadju vprašanje meje, pri katerem se nadaljuje pat položaj: Slovenija vztraja pri arbitražni rešitvi, Hrvaška jo zavrača. O tem je v Zagrebu, med svojim prvim obiskom na Hr-

Predsednika vlad Slovenije in Hrvaške Golob in Plenković na Brdu pri Kranju. Foto: Vlada RS/Twitter

vaškem, 1. februarja govorila tudi nova slovenska predsednica **Nataša Pirc Musar** in pozvala obe vladi, naj začneta to nerešeno vprašanje reševati s pogovorom.

Razlogov za pogovore je, poleg tistih stalnih tem, še kar nekaj, v zadnjem času tudi spet okrepljene migracije prebežnikov preko hrvaško-slovenske meje. Po podatkih slovenske policije se je število beguncev povečalo za nekajkrat, po mnenju nekaterih poznavalcev pa naj bi bil razlog tudi v tem, da z vstopom v schengen hrvaška policija ravna bolj humano z migranti in da tistih, ki pridejo iz Bosne in Hercegovine, ne vrača v tolikšnem številu nazaj. Ko migranti pridejo na Hrvaško, zaprosijo za zaščito, potem pa se odpravijo naprej proti zahodni Evropi. Zaradi tega se krepi nezadovoljstvo, zlasti v Italiji, pa tudi v Avstriji. V zvezi s tem je italijanski zunanji minister **Antonio Tajani** obiskal Zagreb in Ljubljano, da bi se dogovoril o okrepljenem nadzoru zunanjih schengenskih meja. Ena od možnosti naj bi bila tudi skupne policijske enote na hrvaških mejah z BiH in Srbijo. Kakšno je stališče Hrvaške glede tega, ni povsem jasno. Vsekakor bi bilo to bolje, kot ponovna uvedba mejnega nadzora tam, kjer je bil nekoč ali pa šele pred kratkim odpravljen.

Tik preden smo to in druga besedila za to številko oddali v tisk, sta 28. marca na Brdo pri Kranju na delovni obisk prišla predsednik hrvaške vlade **Andrej Plenković** in zunanji minister **Gordan Grlić Radman**. Govor je bil o migracijah in nadzoru nad nezakonitimi prehodi meje, v igri je nekaj variant učinkovitejšega nadzora, a dorečena ni še nobena. Slovenija tako predlaga koridor med schengensko mejo in Italijo, saj je večina prebežnikov namenjena tja in bi s tem imela boljši nadzor nad dogajanjem, je po pogovorih povedal gostitelj, slovenski premier **Robert Golob**. Sicer pa so se največ pogovarjali o sodelovanju na energetskega področju, medtem ko sta glede mejnega vprašanja ponovila že znano, glede tožbe ribičev na evropskem sodišču, je Plenković dejal, da je malo možnosti za njen uspeh, Golob pa, da gre civilno tožbo, zato se slovenska vlada v to ne bo spuščala. Je pa bilo to srečanje pravzaprav del priprav na uradni obisk Goloba v Zagrebu, ki naj bi se zgodil v kratkem.

Notranja ministra sta na Obrežju/Bregani dvignila zapornico in simbolično odprla vstop Hrvaške v schengen. Foto: MUP RH

(dab)

Delavnica Zamejske gospodarske koordinacije

Približno 20 predstavnikov slovenskih gospodarskih organizacij iz vseh štirih sosednjih državah, ki so se konec minulega leta povezale v Zamejsko gospodarsko koordinacijo, se je sredi februarja sešlo v Ljubljani s predstavniki slovenskega gospodarskega ministrstva na prvi skupni delavnici. Predstavniki Slovenske gospodarske zveze iz Celovca, Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in SLO CRO poslovnega kluba, Slovenskega deželnege gospodarskega združenja, ki deluje v Italiji

ter Razvojne agencije Slovenska krajina, ki deluje na Madžarskem, je preučevalo konkretne možnosti za oblikovanje čezmejnih in regionalnih projektov sodelovanja. Predsednik SLO CRO Poslovnega kluba dr. Saša Muminović je v nagovoru dejal, da je povezovanje slovenskega poslovnega okolja s sosednjimi državami ključnega pomena. „Slovenske zamejske gospodarske organizacije sodelujemo že nekaj časa in v SLO CRO Poslovnem klubu smo mnenja, da so sedaj, ko je Hrvaška

postala članica Schengena in evropskega monetarnega sistema, večje priložnosti za še uspešnejše gospodarsko sodelovanje med Hrvaško, Slovenijo in sosednjimi državami v evrskem območju“.

Na srečanju so udeleženci podali več kot 10 različnih zamisli in predlogov, ki bodo predmet nadaljnjega iskanja konkretnih rešitev skupaj s slovenskim Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo.

(Vir: Urad VRS za Slovence v zamejstvu in po svetu)

Prva delavnica novoustanovljene Zamejske gospodarske koordinacije. Foto: Slovenska gospodarska zveza v Celovcu

Prvi reševalni čoln prestal preizkus

V Šibeniku so opravili testiranje prvega od šestih čolnov SAR 1, namenjenih nujni medicinski pomoči na morju in otokih, ki sta jih naročila ministrstvo za pomorstvo in promet ter za zdravstvo. Čoln, dolg 15 metrov, so izdelali v šibeniški ladjedelnici, ki je v lasti ljubljanske Iskre. O tem smo podrobneje pisali v 78. številki, ko smo objavili pogovor z direktorjem ladjedelnice Alešem Ekarjem. Ker gre za plovilo, ki mora biti sposobno reševanja tudi v najtežjih pogojih, so morali pred predajo prvega primerka preizkusiti njegovo odpornost pri prostem padcu z višine dveh metrov, odpornost trupa ob udarcu čolna v obalo s hitrostjo 4 vozle ter zmožnost vračanja čolna v začetni položaj po bočnem prevračanju za 180 stopinj. Plovilo je testiranje uspešno prestalo in je že na voljo reševalcem na dubrovniškem območju.

(dab)

Prvi od šestih čolnov SAR za reševanje in prvo pomoč na morju in otokih je prestal vsa najzahtevnejša testiranja. Foto: Iskra Brodogradilište Šibenik

Kritike in pohvale medijem

Koordinacija svetov in predstavnikov narodnih manjšin Mesta Zagreb je 25. januarja v Novinarskem domu v Zagrebu podelila zahvale najzaslužnejši medijski hiši, oddaji in novinarju za spremljanje manjšinskih dogajanj v mestu Zagreb v letu 2022. Prejeli so jih Otvorena televizija Zagreb, glavna urednica portala www.nacionalnemanjine.hr Slavica Šarović, Z1 televizija in oddaja Prizma Hrvatske televizije.

O pomenu spremljanja manjšinske problematike v medijih in prisotnosti manjšin v njih je spregovoril predsednik Sveta za narodne manjšine RH **Aleksandar Tolnauer**, ki je bil do medijev tudi kritičen. „Mediji so ključnega pomena ne le za večino, ampak tudi za manjšine in čestitamo tistim, ki se trudijo spremljati to temo. Moram opozoriti na mizerno spremljanje manjšinske problematike. HTV ima štiri programe 24 ur na dan, po njihovih podatkih pa so lani manjšinsko problematiko obravnavali le v 1,03 odstotka programov, je dejal Tolnauer in poudaril, da je spremljanje manjšin zelo pomembno za njihovo integracijo. „Nenehno govorimo o strpnosti, to je izraz, ki pomeni, da če nekoga toleriraš - se z njim sprijazniš, toda raje bi govorili o sobivanju in razumevanju drugega in drugačnega“. Predsednik Sveta za narodne manjšine se je tudi zahvalil in čestital „dragim prijateljem iz

medijev, ki promovirajo manjšine, saj je od njih odvisno do-jemanje manjšin. V imenu Sveta vam iz srca čestitam in vas spodbujam, vedno smo odprti za skupno reševanje vseh problemov.“

Priznanja je prejemnikom oz. njihovim predstavnikom izročil predsednik Koordinacije in svetov narodnih manjšin mesta Zagreb **Juraj Bahnik**, ki se je ob tem ozrl na čas, ko so bile možnosti neposredne komunikacije med ljudmi otežene ali skoraj nemogoče. „Pomen javnega komuniciranja v tistem času je bil izjemen in iskreno se zahvaljujem vsem, ki so omogočili, da je beseda o nas prišla v javnost“, je dejal Bahnik ob podelitvi priznanj novinarki in predstavnikom medijem, ki so bili spoznani kot najzaslužnejši za spremljanje manjšinske problematike v mestu Zagreb.

(akm) 🇺🇦

Na podelitvi priznanj medijem za spremljanje manjšinske tematike. Foto: nf

www.slovenci-zagreb.hr

„Zgodovino ljudem lažje približaš skozi muzej“

Po 16-ih letih na čelu Muzeja narodne osvoboditve v Mariboru je Aleksandra Berberih Slana sprejela izziv vodenja in preoblikovanja največjega mestnega muzeja na Hrvaškem. Želi ga odpreti predvsem mlajši publiki in predvsem bolj povezati z lokalno skupnostjo.

Vodenje Muzeja mesta Zagreba ste prevzeli pred približno pol leta. Kakšni so bili prvi vtisi?

Imela sem precej treme, saj sem zamenjala majhen muzej v malem mestu, kar

sem se uspela med vsemi kandidati že takrat izboriti za to delovno mesto, glede na to, da sem bila popolna novinka v tem poslu. Rekli so mi, da iščejo mlade ljudi s polno energije in idejami. Uspela sem jih

Vam je bilo težko po 16-ih letih oditi iz Muzeja v Mariboru?

Ne. Zelo rada imam ta Muzej in rada sem delala s kolegi. Vedno pa sem zagovarjala, da morajo predvsem direktorji menjavati svoje delovno mesto, ker mislim da ne za muzej, ne za ljudi, niti za direktorje ni dobro, če je nekdo predolgo na čelu neke ustanove. Vedno sem trdila, da bom odšla, ko ne bom imela več idej ali energije. Zdaj sem odšla še prej. Temu je botrovalo tudi dejstvo, da je cela moja družina v Zagrebu, da sem želela združiti družino. Hkrati pa moram priznati, da sem v Muzeju NO Maribor padla v neko rutino in si nisem želela niti sebi, niti za Muzej direktorja, ki bi stvari opravljal rutinsko. Zato se mi je zdelo, da je čas za nove izzive in sem v bistvu z velikim veseljem odšla.

Foto: tportal.hr / Avtor: Matej Grgić

Maribor v primerjavi z Zagrebom je, za ogromen muzej v ogromnem mestu. Prvi vtis pa je bil zelo dober, saj so me zaposleni v muzeju lepo sprejeli in že takoj prvi dan smo začeli z načrti in delom. Rekla bi, da mi je v čast, da sem bila sploh sprejeta v takšen muzej, predstavlja mi velik izziv, vsak dan pa tudi vse večje veselje.

Kakšna je bila vaša profesionalna pot, ki vas je privedla v Zagreb?

Na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru sem študirala zgodovino. Pred 16 leti, ko sem bila ravno sredi doktorskega projekta, je bil razpis za Muzej narodne osvoboditve Maribor in sem si rekla, da bom poskusila. Zdelo se mi je, da je muzej velik izziv v smislu, da ravno tako raziskuješ in se ukvarjaš z zgodovino, vendar pa razstave vidi veliko več ljudi, kot pa jih bere članke in knjige, sploh s področja zgodovine tako majhne države, kot je to Slovenija. Še zdaj mi ni točno jasno, kako

prepričati in sem 16 let delala kot direktorica Muzeja NO Maribor. V tem času sem se močno aktivirala na področju muzeologije na splošno. Leta 2015 sem postala predsednica Skupnosti muzejev Slovenije, približno istočasno sem postala članica upravnega odbora ICOM Slovenije (Mednarodni muzejski svet), leta 2019 pa sem postala še članica upravnega odbora Network of European Museum Organisations (Zveza muzejskih organizacij Evrope). Ko so se stvari v Muzeju NO urejale in stabilizirale, sem prevzemala vedno več odgovornosti in se začela posvečati muzealstvu v Sloveniji na splošno in ne samo enemu muzeju.

Štirje, očitno sposobni ljudje smo v enem letu zapustili Slovenijo. Veseli me, da sta naši sosedi, Avstrija in Hrvaška, tako odprti za mednarodno povezovanje, žal pa mi je, da Slovenija tega še vedno ne prepozna kot način delovanja.

Po Zdenki Badovinac ste bili lani že druga Slovenka, ki je prevzela vodenje muzeja v Zagrebu. Kako vidite te prehode čez mejo. V obratni smeri tega ravno ne vidimo.

Zdi se mi precej zanimivo, da smo v zelo kratkem času v tujino odšle tri direktorice muzejev v Sloveniji, kmalu za nami

pa še en kolega. Štirje, očitno sposobni ljudje smo v enem letu zapustili Slovenijo. Veseli me, da sta naši sosedi, Avstrija in Hrvaška, tako odprti za mednarodno povezovanje, žal pa mi je, da Slovenije tega še vedno ne prepozna kot način delovanja. Jaz o hrvaški

zgodovini zagotovo vem manj kot pa o slovenski, vendar navsezadnje nisem zaposlena kot kustosinja temveč kot menedžer in prepričana sem, da zagotovo lahko nekdo iz drugega okolja in sistema

vnese nekatere prepotrebne spremembe v slovensko muzealstvo.

Kakšen pa je bil odziv zaposlenih, glede na to, da prihajate iz druge države?

Moram res reči, da so me zelo dobro sprejeli. Morda je temu botrovalo tudi dejstvo, da so v tem muzeju že dve leti neuspešno izbirali ravnatelja, da so bili dve leti v nekem praznem prostoru, kar je seboj prineslo tudi veliko težav v delovanju muzeja. Kasneje so mi povedali, da so si želeli kakršnokoli rešitev tega položaja. Zagotovo je pripomoglo tudi dejstvo, da imam zelo veliko izkušenj, da nisem neka novinka na tem področju. Tak muzej si dejansko tudi zasluži izkušenega človeka. Bila sem izbrana na že šestem razpisu v dveh letih in zaposleni so si res želeli končno neko normalizacijo stanja v muzeju.

Tukaj ste zdaj že dobrih šest mesecev, muzej ste spoznali, kateri so glavni izzivi?

Glavni izziv je zagotovo postavitve nove stalne razstave, ki je stara že 30 let. Na srečo se nismo srečali z izzivom, ki ga imajo nekateri drugi zagrebški muzeji, naša zgradba ni bila poškodovana v potresu, ker je bila v devetdesetih letih opravljena konstrukcijska obnova. Imamo pa šest zunanjih zbirk, ki so uničene v potresu, tako da so te zbirke poleg stalne razstave največji izziv. Uvedli smo tudi že nekaj novih programov.

Danes vsi muzeji stremijo k posodobitvi, modernim tehnologijam, da bi bili bolj privlačni tudi za mlajše obiskovalce.

Sploh pri postavitvi stalne razstave bo potrebno uvesti veliko sodobnih pristopov, kot sem rekla, je stara že 30 let. Na srečo imamo za to vse pogoje tudi znotraj zgradbe, imamo svojega računalničarja, in ljudi, ki se spoznajo na moderne tehnologije. Poskušali bomo biti v koraku s trendi v muzealstvu po svetu. Začeti pa je

treba delati veliko več tudi na povezovanju z drugimi muzeji doma in v tujini. To je tukaj zadnje čase kar šepalo. Načrtujemo tudi evropske projekte, zdaj smo v iskanju partnerjev in projektov in upamo, da bomo tudi v tem v prihodnje uspešni. To je velik muzej, z velikim potencialom.

Kot novost pripravljate tudi program Tretja sobota, kaj je to?

To je naš popolnoma nov program, ki ga bomo začeli izvajati to soboto. Velikokrat sem v svojih 16-ih letih v muzeju srečala z vprašanjem, kako se prilagoditi mlajšim generacijam, kaj mlajše generacije pričakujejo od muzejev in moje stališče je vedno bilo: vprašajte mlajše generacije!. Mi lahko o tem razpravljamo sto let, pa ne bomo našli rešitve.

Dejansko so mladi tisti, ki nam bodo povedali, kaj želijo in pričakujejo od muzeja. Ko sem predavala na poletni šoli muzeologije u Piranu sem tam spoznala študentke muzeologije iz Zagreba, ki so izrazile pripravljenost, da bi sodelovale z Muzejem. Tako smo prišli do projekta Tretja sobota. Vsak mesec bo skupina študentov za študente pripravila in izvedla program. Teme, ki so si jih izbrali, so njihove teme, način, kako jih bodo predstavljali, je njihov način, in mislim da je to edini način, da ustrezemo potrebam in željam mladih v muzeju.

Gre za največji mestni muzej na Hrvaškem. Kako se lahko muzej še bolj poveže z lokalno skupnostjo?

Na tem že delamo. Ko sem prispela, sem ugotovila, da Muzej nima dolgoročne strategije, kar je zaskrbljujoče. Nek cilj moraš imeti zastavljen in pot do tega cilja. Zadnja

strategija, ki sem jo pripravljala v Mariboru, je bila izdelana s pomočjo lokalne skupnosti. In tudi v tem muzeju smo že začeli z delavnicami, z zaposlenimi v Muzeju kot tudi s predstavniki lokalne skupnosti. Smo šele na začetku poti, ki bo precej dolga. V prejšnjem muzeju je to trajalo dve leti. Podobno kot s študenti bomo tudi lokalno skupnost vprašali, kaj ji predstavlja muzej, kaj bi želeli, kaj pričakujejo od muzeja, kako muzej lahko njej priskoči na pomoč. Seveda pa ji bomo tudi mi povedali, kaj si želimo in pričakujemo od skupnosti in upam, da bomo našli pravi način za to, da bomo imeli pri tej strategiji podporo lokalne skupnosti. V preteklosti sem se namreč večkrat prepričala, kako pomembna je njihova podpora za vsak muzej.

Del programskih aktivnosti je tudi preseliti nekatere aktivnosti Muzeja v druge javne prostore. Kaj ste imeli s tem v mislih?

S svojimi razstavami želimo poseči tudi v samo mesto. Da so razstave na ogled tudi v prostorih, kot je bila zdaj zadnja o „Maršalki“, vojašnici Maršal Tito v prostorih zaklonišča. Da bi približali razstave ljudem, ki pridejo v mesto samo na sprehod ali po opravkih, ne le v štirih zidovih našega Muzeja.

Sodelovali boste tudi s Turistično skupnostjo mesta Zagreba?

Veliko stvari smo že dorekli, povežali smo se, povedali, kaj si mi želimo v prihodnosti in v čem so nas oni pripravljeni podpreti. Mislim, da smo zastavili zelo dobre skupne cilje za prihodnost.

Foto: Muzej grada Zagreba

Ena takšna stvar vključuje tudi lokalno skupnost. Dobili smo v upravljanje stari kiosk na začetku Klaićeve ulice ob Muzeju za umetnost in obrt, ki bo po eni strani namenjen temu, da izstopimo iz svojih štirih zidov, kot neke vrste pop-up muzej in hkrati oživitve dediščine. Kajti to je bila nekoč postaja za tramvaj na konjsko vprego. Želimo vdahniti življenje tej stari urbani opremi in pa opozoriti na naš muzej in na to kar hranimo.

V sklopu pustnih prireditev Muzej pripravlja razstavo Žive slike, gre za predstavjanje živih zgodovinskih likov. Kakšen je bil odziv?

Muzej to organizira že več kot 20 let, po vzoru živih slik iz 19. stoletja, torej zabav, ki so jih organizirali v boljših hišah, v plemiških dvoranah. Odziv je vedno ogromen. Letos nas je v dveh dneh, v šestih urah obiskalo več kot 3000 ljudi. Zaznali smo veliko obiskovalcev iz Slovenije, kar zelo pozdravljam, pa tudi iz drugih držav. Menim, da je tak način učenja in podajanja zgodovinskih dejstev vedno najbolj zanimiv, predvsem za mlajše obiskovalce, ker lahko „poklepetajo“ z neko zgodovinsko osebnostjo in izvedo podrobnosti iz zgodovine mesta.

Kakšen je letni obisk Muzeja mesta Zagreba?

Mi smo imeli lani več kot 104.000 obiskovalcev. Menim, da je to številko potrebno in možno še povečati, predvsem v primerjavi z muzeji v Sloveniji, nenazadnje smo v veliko večjem mestu. Prepričana sem, da bomo z novimi programi, kot so tudi rojstni dnevi, pa Muzejska nočna avantura te številke še povečali, muzej približali mlajšim obiskovalcem. Moja izkušnja je, da ko navdušiš mlajšega obiskovalca, bo pripeljal seboj tudi svojo družino. Veliko več je treba vlagati tudi v promocijo za domače in tuje obiskovalce, prepričana sem, da je tudi veliko Zagrebčanov, ki še niso obiskali tega Muzeja in veliko Hrvatov na splošno.

Z Zagrebom ste povezani že od prej, zdaj spet živite tukaj, kako vam je všeč življenje v mestu, v primerjavi z Mariborom?

Ko sem v Zagrebu prvič živela, enajst let, sem si grozno želela vrniti se v Maribor, ker si mi je zdelo mesto bolj obvladljivo, prijazno, manjše, kar je res. Vsi se poznajo, si drug drugemu priskočijo na pomoč. Ko sem živela v Mariboru, pa sem močno pogrešala Zagreb, zaradi njegove velikosti, dejstva, da tukaj življenje nikoli ne zamre, kot se v Mariboru po osmi uri zvečer vsekakor zgodi. Vsako mesto ima svoje prednosti in slabosti. Maribor je mesto z uporniško dušo, kar mi je bilo vedno všeč. Njegove prednosti pa so lahko tudi njegove slabosti, na primer, da vsi vsakogar poznajo, da o vsakem vse vedo. V Zagrebu je tega manj. In pa seveda ta občutek, da se res vedno nekaj dogaja in da mesto živi tudi po osmi zvečer.

Muzej mesta Zagreba je letos postal odprt tudi za pse.

Lani sem, kot predsednica Skupnosti muzejev Slovenije ravno zaključila akcijo, ki smo jo pripravljali eno leto „Psom dostopen in prijazen muzej“, v katero se je povežalo več kot 40 slovenskih muzejev. Muzej NO Maribor pa je bil že 15 let dostopen psom. Moja želja je bila, da

so vrata muzeja odprta tudi hišnim ljubljencem. Kolegom sem to omenila, ko smo se šele spoznavali in par kolegic je potem prevzelo to iniciativo, se organiziralo znotraj Muzeja, jo predstavilo sodelavcem, ki so idejo potrdili in sprejeli. Sama kot novinka tega ne bi forsirala, zato sem vesela, da so idejo prevzeli in izpeljali moji kolegi.

Slovenija in Hrvaška sta kot dve sosednji državi tesno povezani. Kako ste zadovoljni s kulturnim sodelovanjem med državama?

Na področju muzealstva, kar poznam najboljše, je tega sodelovanja zagotovo premalo. Nekoč je bilo tega veliko več, tako na osebnih ravneh, kot pri izobraževanju, kongresih, na skupnih srečanjih in prenosu izkušenj. To je potem v nekem trenutku zamrlo. Vedno je nekako povezano z ljudmi, ki vodijo ustanove. Jaz se sedaj že povezujem s svojimi kolegi iz Slovenije, nekaj sodelovanj imamo že konkretno dogovorjenih. Prav ta teden pričakujem obisk kolega iz Ptuja, načrtujemo obisk Muzeja in galerije mesta Ljubljana in iščemo možnosti za sodelovanje. Trenutno smo že v slovensko-hrvaškem projektu obeleževanja obletnice slovensko-hrvaškega kmečkega upora, v kar je vključenih kar nekaj muzejev iz Slovenije in Hrvaške. Tako da iščem vsaj na svojem področju možnosti sodelovanja. Je pa res, da je vedno sve povezano z ljudmi, ki ta sodelovanja lahko spodbujajo.

(tbb)

Foto: Muzej grada Zagreba

Zbrala in priredila Stanka Herak

Inventura v Kinoteki

V zagrebškem kinu Kinoteka je bila 17. januarja hrvaška premiera enega največkrat nagrajenih novejših slovenskih filmov *Inventura* scenarista in režiserja **Darka Sinka**. Film pripoveduje zgodbo o moškem, ki – potem ko ga ustrelji skrivnostni napadalec – začne razmišljati o svojem življenju in ugotovi, da je potencialnih sovražnikov več, kot je mislil.

Zagrebške premiere so se udeležili režiser Darko Sinko, producenta **Vlado Bulajić** in **Lija Pogačnik**, igralca **Mirel Knez** in **Dejan Spasić** ter direktor fotografije **Marko Brdar**.

Program je potekal v sodelovanju s Slovenskim filmskim centrom in Veleposlaništvom Republike Slovenije v Zagrebu. Projekcija je bila predvajana s hrvaškimi in angleškimi podnapisi.

Perpetuum Jazzile v Lisinskem

Ob slovenskem kulturnem prazniku je v polni zagrebški koncertni dvorani Lisinski 7. februarja nastopila ena največjih in najbolj spektakularnih vokalnih zasedb na svetu Perpetuum Jazzile. Koncerta so se udeležili tudi gostje iz tujih diplomatskih predstavništev ter hrvaškega javnega življenja, ki so se pred tem odzvali vabilu na sprejem v organizaciji Slovenskega veleposlaništva na Hrvaškem. Razprodani koncert so finančno podprla tudi številna slovenska podjetja.

Perpetuum Jazzile, ki ga sestavlja 40 vrhunskih pevcev, praznuje letos 40. obletnico. Na turneji ob tem jubileju predstavljajo nove priredbe svetovnih uspešnic, pripravljajo pa tudi studijski album.

Perpetuum Jazzile je v štirih desetletjih imel več kot 1000 koncertov, turneje po

Evropi, Severni Ameriki, Kitajski, izdal 13 albumov in DVD-jev in je največkrat ogledan zbor na Youtube-u.

Po poteh slovenske literature

V okviru mednarodnega programa Erasmus+ je kombinirani intenzivni program *Po poteh slovenske literature* povezal študente slovenskega jezika s petih univerz. Med njimi so bili z zagrebške Filozofske fakultete **Ana Marić**, **Bruna Basara** in **Sebastian Jajtić**.

Koordinator programa, ki je potekal marca je bil Oddelek za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, v njem pa so poleg ljubljanske in zagrebške filozofske fakultete sodelovale še Univerza Comenius iz Bratislave, Masarykova univerza iz Brna, Univerza Šlezije v Katovicah in Univerza v Lodžu.

Nastop skupine Perpetuum Jazzile v dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu. Foto: Matej Grgić

Spominski park Kampor je potreben obnove. Foto: rtslo.si

Spominski park Kampor

Na pobudo slovenskega veleposlaništva v Zagrebu je bil 8. marca na Rabu sestanek predstavnikov Uprave za vojaško dediščino ter Zavoda za kulturno dediščino s predstavniki mesta Rab ter hrvaških ministrstev za kulturo in za veterane. Na njem so se pogovarjali o načrtovani obnovi tamkajšnjega spominskega parka Kampor. Park spomina na žrtve fašističnega koncentracijskega taborišča je bil zgrajen pred sedemdesetimi leti po načrtih slovenskega arhitekta Edvarda Ravnikarja. Med žrtvami je bilo veliko Slovenk in Slovencev, pa tudi otrok.

23. Gostičevi dnevni

Tudi letos so se v začetku marca, ob obletnici rojstva velikega umetnika, opernega pevcu Josipa (Jožeta) Gostiča, odvijali tradicionalni Gostičevi dnevni. Začeli so se 4. marca v Zagrebu v Operi HNK s predstavo W. A. Mozarta Čarobna piščal v izvedbi solistov, zboru in orkestra zagrebskega nacionalnega gledališča, v katerem je Gostič mnoga leta blestel kot nosilec glavnih tenorskih vlog.

V nedeljo, 5. marca je bila na Homcu v občini Domžale, kjer je Gostič preživel mladost, v tamkajšnji cerkvi Marijinega rojstva spominska maša. Daroval jo je upokojeni

Maševanje upokojenega novomeškega škofa Andreja Glavana. Foto: PJ

novomeški škof **Andrej Glavan**, ob spremljavi organista in Domžalskega komornega zboru. Msgr. Glavan je med pridigo omenil mnoge slovenske operne pevce, ki so zaznamovali hrvaško operno sceno. Zdaj to tradicijo nadaljuje mladi **Matic Zakonjšek**, ki je pred kratkim diplomiral solo petje na zagrebski glasbeni akademiji in je tako kot Gostič tenorist. Matica, sicer člana Slovenskega doma Zagreb, omenjamo, ker se je predstavil domačinom in gostom v Homcu. Po maši so domačini pripravili še veselo druženje ob dobri hrani in kapljici v znani restavraciji Orhideja v Trzinu.

23. spominski Gostičevi dnevni so se za zdaj končali 11. marca v SNG Opera in balet v Ljubljani. Na sporedu je bila opera Faust Charlesa Gounoda, v kateri je Gostič blestel v naslovni vlogi.

Toda v okviru Gostičevih dnevov se nam jeseni obeta še en velik dogodek. V spomin maestru Vladimirju Kranjčeviću, ki je dal pobudo za Gostičeve dneve, pripravljajo v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu slavnostni koncert, na katerem bodo nastopili solisti zagrebske in ljubljanske opere.

Polona Jurinić 🇺🇦

IZLOŽBA

Deset godina Ludvig dizajna

Jedanaestog siječnja u Slovenskom domu Zagreb, slavila se deseta godišnjica postojanja portala Ludvig dizajn (<https://www.ludvig-designe.com/>) i povodom toga održana je skupna izložba umjetnika u organizaciji Željka Bedića, glavnog urednika i pokretača portala Ludvig dizajn, koji je okupio veliki broj umjetnika različitih likovnih izraza iz Hrvatske i šire.

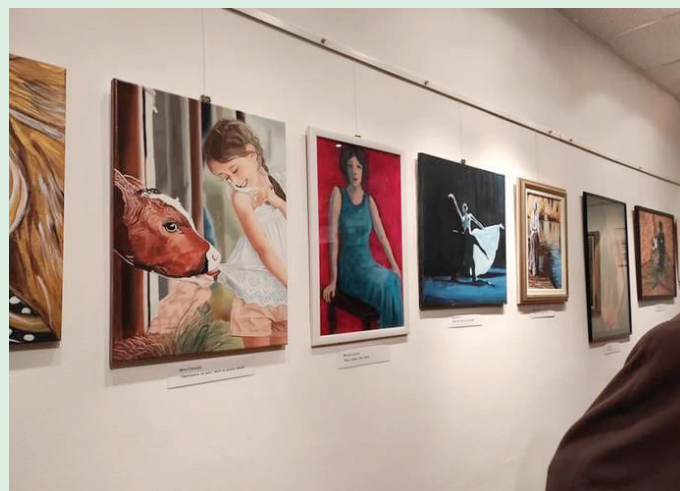
Tijekom desetljeća postojanja portal Ludvig dizajn predstavio je više od 500 umjetnika u online galerijama, najavio brojne izložbe i kulturna događanja, ostvarujući više od 1 500 000 pregleda, uz 50 organiziranih izložbi radova brojnih slikara i fotografa u nekoliko zagrebačkih izložbenih prostora. Umjetnici okupljeni oko portala Ludvig dizajn tako se kontinuirano druže, razmjenjuju iskustva i preko društvenih mreža gdje predstavljaju svoje recentne radove, stalno usavršavajući svoj likovni rukopis, kao i kontakt s publikom.

Tako smo na izložbi u Slovenskom domu Zagreb mogli vidjeti djela 30-tak umjetnika od kojih mnogi u svoj fokus stavljaju ljudsko tijelo, dio umjetnika i na ovoj se izložbi posvetio prizorima iz prirode a dio autorica predstavio nam se i apstraktnim slikarskim rukopisom.

Istražujući vlastiti likovni rukopis, odnose boja i prirode kroz godišnja doba, magiju svjetlosti, neba i vode, i na ovoj izložbi umjetnici nas vode u svijet osobnih impresija, sjećanja i maštanja s ciljem da usavrše slikarsku vještinu prikazom detalja i različitih materijala ali i da nas dotaknu u prepoznavanju kroz dubine svojih kreativnih putovanja, veličajući stvara-

lački način života, neprekidnu avanturu slikarstva u kojoj se potvrđujemo i učimo zapažati svijet oko sebe.

(kg, dab) 🇺🇦

Isječak s izložbe. Foto: Ludvig dizajn

Razstava in predstavitev monografije o Hinku Krapku

V Mestni knjižnici Ivan Goran Kovačić je bila ob 185. obletnici knjižnice in 30. obletnici Osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem predstavljena monografija *Hinko Krapek – človek svojega časa* in odprta razstava o življenju in delu tega fotografa, pomembnega tako za slovensko kot za hrvaško fotografsko dediščino.

Hinko Krapek morda ni bil najboljši fotograf svojega časa, je pa bil eden najbolj plodovitih. Njegova ateljeja v Karlovcu in Mariboru sta namreč delovala vrsto let; 17 let v Karlovcu in 39 let v Mariboru, zato ga imata tako Karlovec kot Maribor za svojega najpomembnejše-

ga fotografa v drugi polovici 19. stoletja. Kot je povedala avtorica monografije in razstave **Sanda Kočevnar** je bil namen raziskave predstaviti in kontekstualizirati dediščino Hinka Krapka, kritično pregledati, prevrednotiti in dopolniti dosedanje znanje o njegovem življenju in delu. Raz-

stava je nastala v sodelovanju Muzejev mesta Karlovac in Mestne knjižnice IGK v Karlovcu, pokrovitelj je bilo slovensko veleposlaništvo v Zagrebu, program pa je finančno podprla Karlovska županija.

Vedrana Kovač Vrana

Hinko Krapek - češki fotograf na delu na Slovenskem in Hrvaškem

Hinko Krapek se je rodil v Brnu na Češkem leta 1841, za fotografa se je izučil na Dunaju, od leta 1864 pa je deloval kot samostojni fotograf na Moravskem. Z resno fotografsko dejavnosti se je začel ukvarjati s prihodom v Maribor. Kot mariborski fotograf je bil leta 1869 sprejet v fotografsko društvo na Dunaju, čeprav je obrt prijavil šele nekaj mesecev pozneje.

Krapek je svojo fotografsko dejavnost razširil na Hrvaško, najprej je leta 1880 odprl atelje v Zagrebu, vendar se je še istega leta po zagrebškem potresu preselil v Karlovec.

Poleg portretiranja je reproduciral oljne slike, grafike, risbe, zemljevide, načrte, ipd., fotografiral je zgradbe in stroje ter vse vrste tehničnih objektov na najhitrejši in najcenejši način z znižanimi cenami za ponovna naročila. Ponujal je fotografije v različnih formatih, od najmanjšega formata do naravne velikosti, z retušo, za katero je angažiral akademskega slikarja. Obstaja veliko ohranjenih fotografij, večinoma gre za ateljejske portrete posameznikov, družinske portrete in skupinske fotografije vseh plasti družbe. Zaslužen je za skoraj polovico razglednic, izdanih v najzgodnejšem obdobju razširjanja razglednic na Hrvaškem (od leta 1891 do leta 1893). Velja tudi za avtorja prve karlovske razglednice.

Po vrnitvi v Maribor leta 1897 se je posvetil predvsem izdajanju razglednic. Leta 1898 je izdal serijo razglednic Maribora in okolice, že naslednje leto pa 27 razglednic Plitvičkih jezer. V zadnjem obdobju svojega delovanja je izdal serijo mozaičnih razglednic Karlovca, Plitvičkih jezer, primorja in Metlike. Potem pa se je znašel v finančnih težavah in jeseni leta 1903 je njegov atelje prevzel foto Makart. Umrl je leta 1915 v Mariboru.

Z razstave in promocije monografije o fotografu Krapku. Foto: Denis Stošič

»Profesore, kako se kaže...?«

Priznam, da se še nisem navadil, da me naslavljajo v tej obliki. Pa tudi komentarjev kolegov in dijakov v smislu »ah, mislio sam, da si učenik«, ne. Prijetne in lepe so te novice in po svoje pričakovane, saj mi je poučevanje slovenščine na Gimnaziji Lucijana Vranjanina v Zagrebu dejansko ena prvih zaposlitev.

Nisem pričakal toliko podpore, naklonjenosti in nasploh pozitivnih odzivov na novico, da se na *Lucijanki* poučuje slovenščina. Ne mislim samo na Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, posebej **Agato**, pa na ravnatelja šole **Tomislava** in tajnico **Martino**, ampak tudi na druge, zdaj nove kolege in kolegice, s katerimi se tu in tam zapletem v pogovor. Naj gre za hišnika, čistilko, knjižničarko ali koga z moje osnovne šole Lotrščak, kjer poučujem angleščino, prav vsem se zdi novost zanimiva in rade volje začnejo obupati spomine, kako so v mladih letih z vlakom potovali v Ljubljano, bili v vojski ali pa kako so jim blizu naše planine. »Svi bismo trebali naučiti slovenski,« sem celo slišal.

Drugo presenečenje so mi postregli sami udeleženci izbirnega predmeta, predvsem s svojo motiviranostjo in pozornostjo, tudi ko uro slovenščine vsak drugi teden začnejo po celem dnevu pouka. V užitek mi je delati z njimi. Učiti svoj jezik kot tuji jezik pa ni brez izzivov. Ne manjka vprašanj, zakaj *to*, zakaj

ono – in to o stvareh, o katerih prej niti razmišljal nisem, kljub temu da sem slovenščino študiral.

Pri pouku smo začeli od začetka: spoznavanje, vreme, hobiji in hrana. Deloma zaradi narave nekega tipičnega pogovora, k čemur je usmerjen pouk, in deloma zaradi učbenikov *Čas za slovenščino*, ki nam jih je priskrbela Zveza slovenskih društev na Hrvaškem. Učbenik nam je v pomoč, prav tako delovni zvezek, moramo pa njuno vsebino nadgrajevati, saj jo dijaki zaradi jezikovne bližine zelo hitro osvojijo. To dodatno vsebino skušam z malo improvizacije črpati iz njih samih, a tudi s pesmimi in zgodbami iz otroških revij, ki so jezikovno pravzaprav precej bogate. Ne manjka niti znanih slovenskih glasbenikov in drugih družbeno-kulturnih vsebin.

V bližnji prihodnosti bi se radi povezali s podobnimi skupinami učencev, ki se slovenščine učijo na

Reki, v Splitu ali Varaždinu. **Luciji, Klari, Anisu, Damiru, Mateji** in **Lauri** bi to bilo gotovo zanimivo. Veseli me še, da na pouk vabijo svoje sošolce, vsi skupaj pa smo v pričakovanju izleta v Slovenijo, ki ga v kratkem načrtujemo.

Jure Plut, učitelj slovenščine na Gimnaziji Lucijana Vranjanina Zagreb

Ravnatelj prof. Tomislav Babić, prof. Jure Plut, Damir, Laura, Mateja (z leve). Odsotni so bili Lucija, Klara in Anis. Foto: akm

MAČEK MURI

Slovenska šola književnosti na Hrvaškem

Projekt Slovenska šola književnosti na Hrvaškem, ki je potekal pod okriljem Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in s finančno podporo Republike Slovenije, se je končal. Vanj je bilo vključenih več kot 500 otrok.

Cilj tega projekta je dvig bralne kulture pri otrocih predšolske in zgodnje šolske starosti. Sodelovali so otroški vrtci in osnovne šole na Hrvaškem, ki so pri podobnem projektu sodelovali že leta 2021. Tokrat je bilo vključenih 13 izobraževalno-vzgojnih institucij z obmejnega območja, preko 500 otrok pa je bilo razporejenih v 44 skupin.

Osrednja tema šole je bila pravljica o mačku Muriju, ki so jo vzgojitelji in učitelji s pomočjo didaktičnih sredstev predstavili otrokom v hrvaščini in slovenščini. Poudarek pri samem izvajanju projekta je bil tudi vključenost slovenske skupnosti. V šolah, kjer se je projekt izvajal, je bila pravljica ali del pravljice prebran tudi v slovenščini.

Ponekod so bile v dogajanje vključene kar celotne družine otrok, saj je Maček Muri z otroki potoval, obiskal Dedka Mraza in se vključeval v vsakdanje življenje otrok. Na ta način se o Mačku Muriju niso učili samo otroci, temveč tudi njihovi starši in stari starši.

Kot rezultat doživljanja te pravljice so nastali zanimivi kreativni izdelki, ki so bili odvisni tako od preferenc vzgojiteljev in učiteljev kot od otroških idej, katere so nato vzgojitelji in učitelji razvijali naprej. Tako je nastalo pravo mačje mesto. Poleg tega so otroci tudi slikali

in oblikovali razne figurice na temo omenjene pravljice

ter s pomočjo vzgojiteljic iz blaga sešili lutko maček Muri. Nastale kreativne izdelke je 15. februarja ocenila komisija, najbolje pa so se med predšolskimi ustanovami odrezali otroci iz vrtca Mali svijet iz Pulja, med osnovnimi šolami pa učenci podružnične šole v Prezidu. Učiteljice in vzgojiteljice so ob koncu projekta povedale, da so v njem dejavno sodelovale osebe, ki imajo slovenske korenine, niso pa aktivne v slovenskih društvih. Z izvedbo projekta je prišlo do senzibiliziranja večinskega naroda do slovenskega jezika. Iz dosežanih rezultatov je razvidno, da so se učenci in otroci, ki nimajo slovenskih korenin, učili slovenščine ter da se počasi spreminja na bolje status slovenščine v izobraževalnih ustanovah v obmejnem pasu z Republiko Slovenijo.

(Vir: Zveza slovenskih društev na Hrvaškem)

Malčki iz otroškega vrtca Mali svijet. Foto: Dječji vrtić Mali svijet, Pula

Učenje slovenskega jezika po modelu C na Hrvaškem

V prejšnji številki Novega odmeva smo opisali kakšno je stanje glede učenja slovenščine na Hrvaškem in na kratko predstavili štiri oblike pouka oziroma organiziranega učenja slovenskega jezika. Predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. Barbara Riman, ki se kot znanstvenica tudi poklicno ukvarja z manjšinskimi temami, se je tokrat osredotočila na možnosti pouka slovenskega jezika v šolah.

Slovenski jezik je na Hrvaškem eden od manjšinskih jezikov, njegova raba in položaj pa sta pogojena z mednarodnimi priporočili in hrvaškimi zakoni. Slovenščina ima na Hrvaškem relativno urejen status in tudi pravica do učenja slovenščine je zaščiten z zakoni RH, vendar zaradi decentraliziranosti države pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem svoje pravice težko uresničujejo. Prav zaradi tega na Inštitutu za narodnostna vprašanja (INV) v Ljubljani zadnjih nekaj let intenzivno izvajajo raziskave o položaju slovenskega jezika na Hrvaškem.

Trenutno se med pripadniki slovenske manjšine na Hrvaškem čuti povečana skrb za negovanje, ohranjanje in revitalizacijo slovenskega jezika. Eden od pomembnih dejavnikov za to je tudi njegovo vključevanje v državne izobraževalne institucije. Slovenski jezik je v hrvaške osnovne in srednje šole vključen v obliki modela C, o čemer smo pisali tudi v prejšnji številki Novega odmeva.

Pozitivna novica je, da število osnovnih in srednjih šol na Hrvaškem, kjer se je možno učiti slovenskega jezika, počasi narašča. Zasluge za to imajo tudi pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, ki se zavedajo pomembnosti učenja slovenščine. Tako poteka pouk slovenskega jezika od februarja leta 2023 tudi na gimnaziji Lucijana Vranjanina v Zagrebu, za kar ima veliko zaslug **Agata Klinar Medaković**. Profesor slovenskega jezika pa je mladi Novomeščan **Jure Plut**, ki se je v Zagreb preselil septembra 2022.

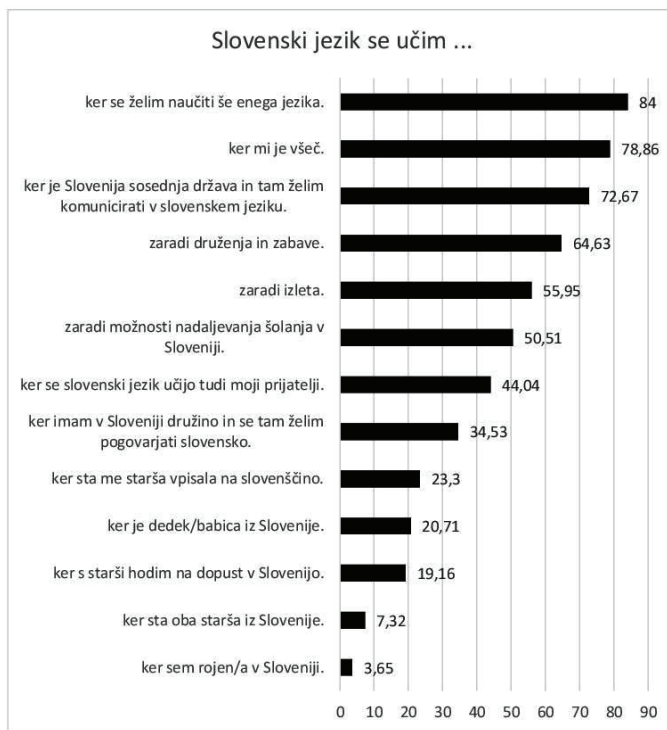
Trenutno je v procesu uvajanje slovenskega jezika po modelu C v VI. Osnovni šoli v Varaždinu, kjer je pobudo za to dala gospa **Barbara Antolić Vupora**. Vodstvo šole je naklonjeno tej pobudi tudi zaradi dosedanjih izkušenj pri sodelovanju z Zvezo slovenskih društev v okviru projekta Slovenska šola književnosti na Hrvaškem.

Raziskave, ki jih je INV leta 2021 izvedel med učenci in dijaki slovenskega jezika, kažejo, da jih je zelo malo, ki jim je slovenščina materni jezik. Večini je to hrvaški jezik, saj se doma s starši pogovarjajo v hrvaščini. Iz raziskave je razvidno, da imajo zelo pomembno vlogo pri ohranjanju in uporabi slovenskega jezika v družini stari starši. Iz odgovorov učencev in dijakov izhaja, da se v slovenščini pogovarjajo predvsem s starimi starši, s tem, da je komunikacija v slovenščini bolj pogosta z babico z matrine strani. Izjemno veliko vlogo v ohranjanju slovenskega jezika imajo tudi sorodniki, ki živijo v Sloveniji ter družinski prijatelji iz Slovenije. Na ta način imajo učenci in dijaki možnost uporabe slovenskega jezika ne samo v slovenskih društvih, pod pogojem, da so tam člani, in v šoli, temveč tudi znotraj družine, kar je izjemno pomembno za ohranjanje in razvoj slovenskega jezika.

V raziskavi pa so nas zanimali tudi razlogi za učenje slovenskega jezika, saj so to pomembni motivacijski dejavniki. Razlogi so v grafu, številke pa so odstotki.

Poleg tega, da je slovenski jezik prepoznan kot sosednji jezik, ki lahko prinese različne benefite, mnogi učenci in dijaki kot razlog za učenje slovenščine navajajo tudi možnost nadaljevanja šolanja kot tudi družinske vezi.

Slovenščina je relativno visoko na lestvici pomembnosti posameznih jezikov. Tako je med anketiranci slovenščina na tretjem mestu (takoj za hrvaščino in angleščino). Razen ljubezni do jezika pred-

nikov, ekonomskih beneficij (možnosti iskanja dela v Sloveniji) in nadaljevanja šolanja, je eden od motivatorjev tudi učitelj. Učenci in dijaki so zelo zadovoljni s svojimi učitelji slovenskega jezika, je pa dejstvo, da je eden od največjih izzivov pri uvajanju slovenskega jezika v nove šole prav zagotavljanje učnega kadra. Na Hrvaškem je izjemno težko najti in prepričati ustrezne kadre, da se zaposlijo kot profesorji slovenskega jezika. Poleg tega, da je pouk vedno v zadnjih urah, mora učitelj delati na več šolah, če želi izpolniti zadostno število ur za celotno plačo. Prav zato je tudi predstavnikom slovenske skupnosti nerodno, ko želijo šole nagovoriti k uvedbi pouka slovenščine po modelu C, saj nikoli ne vedo, ali in kdaj bodo uspeli najti ustrezen kader. To iskanje učitelja se lahko vleče več mesecev, kot je bil primer v OŠ Bregana, kjer je pouk stekel v začetku decembra 2022.

Težave zaradi pomanjkanja kadra so tudi v Istrski županiji, in tu bi še posebej poudarila primer Gimnazije Pulj, kjer ni več možnosti za organizacijo pouka, ker ni mogoče dobiti učitelja. Trenutno je tudi nesmiselno prositi osnovne šole v Pulju, da bi razmišljale o uvedbi pouka slovenskega jezika, če slovenska skupnost ne more zagotoviti profesorja, ki bi lahko začel s poukom takoj, ko hrvaško ministrstvo za izobraževanje odobri njegovo uvedbo. Je pa pomembno poudariti, da hrvaško ministrstvo zelo podpira uvedbo učenja slovenskega jezika po modelu C, za kar se mu tu zahvaljujemo.

Čeprav se slovenska skupnost srečuje s številnimi izzivi, se število učencev in dijakov vključenih v pouk slovenskega jezika povečuje, kar nas izjemno veseli. Samo s skupnim delovanjem pa bomo dosegli, da se bodo naši otroci naučili slovenskega jezika.

Dr. Barbara Riman

Neverjetne dogodivščine slovenskega jezika

Kako s pomočjo smeha in dobre volje med ljudmi razširiti zavedanje, da so informacije o slovenščini danes zlahka dostopne v spletnih slovarjih? Na to vprašanje je Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU odgovoril s štirimi komičnimi filmi s skupnim naslovom *Neverjetne dogodivščine slovenskega jezika*.

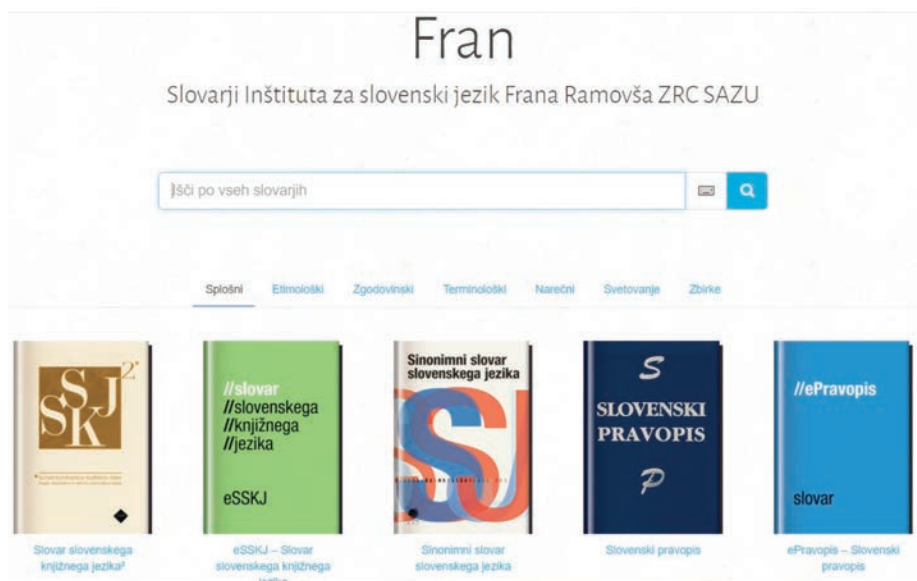
Štirje filmi v žanru *Letečega cirku* sa Monthyja Pythona, v režiji **Kaye Tokuhisa**, se poigravajo s spoznanjem, kako malo se zavedamo samoumevnosti našega vsakdanjega sporazumevanja v slovenščini. Komičnost izražajo že naslovi in podnaslovi:

1. del, **Kozarec vode**: »*Imava malo časa, da se kam pride ali kaj opravi.*«;
2. del, **V deželi sinonimov**: »*Zih stari.*«;
3. del, **Marmačinke s palelado**: »*Ste košli na prisilo?*«;
4. del, **Ljubezenski nasveti**: »*Ja. -Ja. Tko je.*«.

Od 21. februarja so filmi na ogled na RTV365 (<https://365.rtvlo.si/oddaja/neverjetne-dogodivscine-slovenskega-jezika/173251581>), najdemo pa jih tudi na platformi Youtube.

Bogatejši spletni Fran

Slovenski slovarski portal Fran je nastal leta 2014 – tedaj je vseboval gesla iz 20 slovarjev, dobrih osem let pozneje je narasel na 44 slovarjev, iz pol milijona slovarskih sestavkov pa na kar 755.000. Z drugimi besedami: težko bi našli jezikov-

Seznam slovarjev in slovarskih sestavkov na spletnem portalu Fran se nenehno širi.

ni izziv, ki vam ga ne bi pomagal razrešiti Fran (www.fran.si). Doslej je zabeležil skoraj 300 milijonov iskanj. Od januarja letos se ponaša z več novostmi: dodani so štirje novi slovarji, in sicer davčni in kamnarski, med zgodovinskimi pa slovar

besed Hipolita Novomeškega iz let 1711 in 1712 ter Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja (eSSKJ16). Posodobljenih je tudi več rastočih slovarjev, med njimi eSSKJ in ePravopis.

(jpt)

GASILEC - slovenska beseda leta 2022

V natečaju za besedo leta 2022, ki poteka pod okriljem ZRC SAZU, je največ glasov prejela beseda *gasilec*. Izbiro lahko povežemo z lanskim požarom na Krasu, največjim v zgodovini samostojne Slovenije, ki je zajel več kot 2000 hektarjev kraške planote, z ognjenimi zublji pa se je od 15. do 31. julija 2022 borilo prek 1500 gasilcev. V ožji izbor besed, ki so najbolj zaznamovale leto 2022 so se prebile še besede *bot*, *draginja*, *energent*, *femicid*, *gasilec*, *povzemalnik*, *predator*, *predsednica*, *supervolilno leto*, *svoboda* in *vojna*. Ob besedi leta so 20. januarja razglasili tudi *kretno leto*, ki je postala Vse je v naših rokah.

Čas v pregovorih

Čas je zlato.

Čas zaceli vse rane.

Hiti počasi.

Čas vse dozori.

Ura zamujena ne vrne se nobena.

S časom se celo čas obrne.

Kdor zgodaj vstaja, mu časa preostaja. Rana ura, zlata ura.

Kdor čas svoj prav obrne, se s čednostjo ogrne.

Nobena pesem ni tako dolga, da se ne bi izpela.

Noben dan ni tako dolg, da ne bi bilo večera.

Lepota sivih las, je prav obrnjen čas.

En dan poučuje drugega.

Muzej je edini kraj, kjer lahko čas zavrtimo nazaj.

Vse ure ranijo, a zadnja ubije.

Dober glas ima čas.

Slabe navade lahko premagaš samo danes, ne jutri.

Boljši danes kos kakor jutri gos.

Najmanj naredi kdor nima nikoli časa.

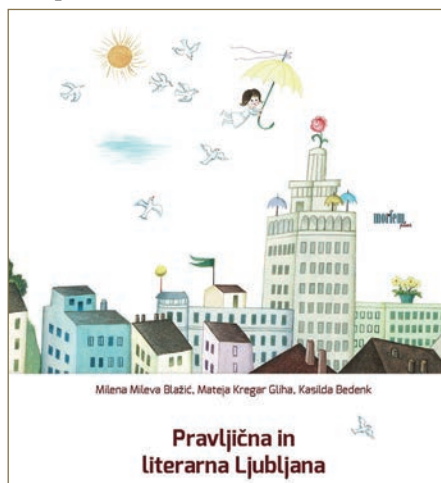
Kdor prej pride, prej melje.

Vsaka reč ima svoj čas.

Tudi tokrat predstavljamo tri dela slovenskih avtorjev in priporočamo, da jih vzamete v roke. Izbrala je Vedrana Kovač Vrana, vodja Osrednje knjižnice Slovencev na Hrvaškem.

Pravljica in literarna Ljubljana – Milena Mileva Blažič, Mateja Kregar Gliha, Kasilda Bedenk, Jezero: Morfemplus, 2022

Knjiga Pravljica in literarna Ljubljana je namenjena predvsem osnovnošolcem in dijakom, pa tudi družinam z mlajšimi otroki in seveda vsem, ki želijo spoznavati slovensko prestolnico skozi literarna dela, zlasti

mladinska. Predstavi 12 točk glavnega mesta (Prešernov trg, Zmajski most, Stritarjevo ulico idr.) in jih poveže z literaturo in književniki. Tako izbrane točke zaživijo »turistično«, obenem pa poglobljeno z izbranimi pesmi, odlomki iz pravljic in drugih del. Na kraju so dodani strokovno-teoretski dodatek dr. Blažičeve z naslovom »Motiv mesta Ljubljana v slovenski (mladinski) književnosti – literarna Ljubljana«, časovni trak (Ljubljansko kolo časa) in seznam literature. Knjiga torej vabi k sprehodom po Ljubljani in k branju literature, povezane z njo! Spodbudi pa tudi k obiskom drugih točk po mestu in v njegovi okolici, ki niso predstavljene, ter motivira za nadaljnje raziskovanje z dodatnimi bralnimi viri.

Niti koraka več – Janja Vidmar, Ljubljana: UmCo, 2021

Niti koraka več je najnovejše delo Janje Vidmar, priljubljene slovenske pisateljice, ki je tokrat zasnovala leposlovni roman z nadihom potopisa. Pot po delno prehojenem Caminu Frances, eni najbolj obleganih romarskih poti na svetu, je zgolj okvir, v katerega je umeščena zgodba o večnem razkolu med svetom in človekovo notranjostjo, pospremljena pa je z arhetipsko preživetveno izku-

šnjo sodobnega človeka. Neomajna sestrská povezanost prvoosebno pripovedovalko Alenko vodi po stezah romarskega Camina, kjer se sedanost prepleta s preteklostjo, ta pa je zaznamovana s smrtjo ljubljene osebe. Alenka je namesto življenja izbrala spomine, saj je okrog mladostne ljubezni spletla nesmrtno zgodbo in jo z leti povzdignila v mit. Prav zato jo na pragu zrelih let povsem dotolče nepričakovana novica o sestriini neozdravljivi bolezni. Hudo bolna sestra Damjana je na Alenkina ramena preložila zanj nepredstavljivo preizkušnjo - v njenem imenu mora prehoditi pot, v pomen katere ne verjame, še več, po treh desetletjih mora sama zdoma in za priprave ima komaj kaj časa. Alenkin strah pred življenjem zahteva

brutalen vpogled vase in šele naključno srečanje s Švedom Rogerjem ter njegova strast do življenja ji pomagata pri soočenju in preseganju starih vzorcev.

O tistem, ki ždi v meni - Matevž Kos, Ljubljana: LUD literatura, 2022

Glavni junak knjige je moderni klasik Lojze Kovačič (1928–2004), eno ključnih imen slovenske literature 20. stoletja in še čez. V središču njegovega po večini avtobiografskega opusa so romani Prišleki (1984–1985), Pet fragmentov (1981) in Resničnost (1972). Kovačičeva literatura je pričevanje o številnih preizkušnjah, predvsem pa o moči preživetja. Najpristnejša manifestacija te življenjske moči je pri njem pisateljvanje: avtor, ki kroži okrog sebe, vrta vase, se od sebe oddaljuje, se podvaja, polemizira s samim sabo. A ta jaz ni krona stvarstva, središče

svoje lastne zaokroženosti, ampak živa priča samega sebe: svoje kompleksnosti, tako presežkov kot primanjkljajev. Matevžu Kosu gre za novo in neobremenjeno branje omejenih treh Kovačičevih romanov. Hkrati poskuša odgovoriti na – ne zgolj retorično – vprašanje, kako in zakaj jih danes brati.

Odgovor išče ob pomoči bližnjega branja in hkrati zgodovinsko-časovne aktualizacije. Ob tem ne skriva tega, da vzporedno razvija tudi svojo lastno – tj. interpretovo – bralsko zgodbo. »Kaj je jaz?« je eno izmed zagonečnih vprašanj, ki jih Lojze Kovačič postavlja sebi, bralki, bralcu in še komu. In njegov odgovor takoj potem: »Jaz je parcela, ki se obdeluje in jo tudi sam malo obdeluješ.« Ne moreš torej obdelovati Kovačičevega jaza, ne da bi bil ob tem tudi sam malo obdelan.

Matevž Kos (Ljubljana, 1966) je literarni zgodovinar, kritik in esejist. Diplomiral je iz primerjalne književnosti in literarne teorije ter filozofije. Leta 2001 je doktoriral na ljubljanski Filozofski fakulteti, kjer je danes redni profesor na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo. Za svoj knjižni prvenec Prevzetnost in pristranost (1996) je prejel nagrado Marjana Rožanca za esejistično knjigo leta, za monografijo Poskusi z Nietzschejem (2003) pa Zoisovo priznanje Republike Slovenije za pomembne znanstvene dosežke. Je avtor šestih knjig (tri so izšle tudi v hrvaškem prevodu), številnih razprav, esejev in literarnih kritik, pripravil in komentiral je tudi nekaj antologijskih izborov.

Vedrana Kovač Vrana

Slovenija je leto 2023 razglasila za leto arhitekta Edvarda Ravnikarja, pisatelja in politika Ivana Tavčarja ter pesnika Karla Destovnika Kajuha. Vsem trem je v tem letu posvečenih množica najrazličnejših dogodkov širom po Sloveniji. Ker gre za pomembne osebnosti slovenske kulture in arhitekture bomo njihovo delo in prispevek k slovenski ustvarjalnosti na kratko predstavili tudi v Novem odmevu. V tokratni številki pišemo o Edvardu Ravnikarju in Karlu Destovniku Kajuhu

Edvard Ravnikar (1907 – 1993)

Edvard Ravnikar je najvidnejši predstavnik slovenske moderne arhitekture in, kot trdijo nekateri umetnostni zgodovinarji, tudi najpomembnejši slovenski arhitekt v 20. stoletju po Jožetu Plečniku. Sicer je bil Ravnikar po vrnitvi v Ljubljano s študija arhitekture na Dunaju Plečnikov študent in pri njem je tudi diplomiral ter delal kot asistent. Pred 2. sv. vojno se je kratek čas izpopolnjeval tudi pri znamenitem francoskem arhitektu Le Courbusieru.

Ravnikar je uspel ustvariti povsem svoj arhitekturni izraz, ki je zelo odstopal ali pa bil celo bil nasproten Plečnikovemu. V naše okolje je na področju arhitekture prinesel načela modernizma, verjetno tudi pod vplivom dela pri omenjenem francoskem arhitektu. Morda je nekaj Plečnikovega vpliva opaziti le v zasnovi stavbe Moderne galerije v Ljubljani (1940), zaradi katere si je nakopal tudi nekaj jeze mojstra, ki je pričakoval, da bo njemu zaupano projektiranje te stavbe. Poleg omenjene stavbe, ki so jo dokončali po vojni (1948), je Ravnikar pred vojno zasnoval še kar nekaj objektov, med drugim valjasto kostnico padlim med prvo svetovno vojno na Žalah v Ljubljani. Njegov ustvarjalni opus po vojni pa je neverjeten: celovit načrt za gradnjo Nove Gorice, Trg republike v Ljubljani z znamenitima stolpnicama, Cankarjevim domom in blagovnico Maximarket, zgradba Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, študentsko naselje v Rožni dolini,

mestno hišo in hotel Creina v Kranju, itn. S pomočjo infrastrukturnih projektov je v glavnem reševal probleme mesta Ljubljana, a njegovo delo seveda ni bilo omejeno zgolj na Ljubljano in Slovenijo. Bil je tudi član projektne skupine, ki je zasnovala Novi Beograd, po njegovi zamisli je bil zgrajen hotel Babilon v Bagdadu in sodeloval še pri nekaterih natečajih in projektih v tujini. Pomembno je tudi Ribnikarjevo delovanje na področju spomeniške arhitekture Narodnoosvobodilne vojne. Med drugim je uredil grobišči talcev v parku v Begunjah in v Dragi, zasnoval je ureditev spominskega parka v Kamporju na Rabu ter več manjših spomenikov in spomeniških obeležij po Sloveniji. Edvard Ravnikar je kot pedagog usposobil celo plejado arhitektov. Že kmalu po 2. sv.

Trg republike, s stolpnicama, Cankarjevim domom, blagovnico Maximarket je zasnoval Edvard Ravnikar s sodelavci. Foto: Miran Kambič/visitljubljana.com

vojni je bil med mladimi arhitekti, ki so, tudi s pomočjo političnih povezav, prevzeli šolanje za arhitekturo na gradbeni fakulteti. Leta 1979 je postal redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Ravnikarju gredo zasluge za to, da je s sodelavci arhitekturo povsem odvrnil od ideologije socialističnega realizma ter vzpostavil stik z zahodnimi smernicami, ljubljanski arhitekturni šoli pa zagotovil primat v tedanji Jugoslaviji. Trdno je bil tudi prepričan, da sta glavna naloga arhitektov in urbanistov ozaveščanje javnosti ter spodbujanje k razmišljanju o urbanizmu in arhitekturi.

(dab) 🍏

Karel Destovnik - Kajuh (1922 - 1944)

Konec leta 2022, natančneje 13. decembra, je minilo 100 let od rojstva pesnika Karla Destovnika, s partizanskim imenom Kajuh. Leto 2023 je Vlada Republike Slovenije razglasila za Kajuhovo leto, v Narodni in univerzitetni knjižnici pa smo na ogled postavili razstavo, ki prikazuje njegovo kratko a plodovito življenje.

Kajuh, ki je bil rojen v Šoštanj pri Velenju, je tudi pod vplivom revnega proletarskega okolja, iz katerega je izhajal, začel pesniti že kot srednješolec. Nanj je vplivala socialna lirika Seliškarja in Klopčiča, vzorniki pa so mu bili še Cankar, Kosovel in Majakovski. Zaradi političnega delovanja v okviru komunističnega gibanja je bil izključen iz celjske gimnazije, dokončal jo je v Mariboru. Prve pesmi je objavil v glasilu Slovenska mladina ter v glasilih *Srednješolec*, *Mladi prekmurec* in *Sodobnost*. Pred začetkom vojne je bil kratek čas interniran v Srbijo, ob začetku vojne ga je zaprl tudi gestapo. Zatekel se je v Ljubljano, kjer se je vključil v ilegalno gibanje in postal sodelavec Varnostno-obveščevalne službe (VOS), za katero je kot član »trojk«

opravljal razne naloge. V tem času so nastale njegove najbolj znane in najlepše pesmi, tudi cikl ljubezenske poezije, posvečen njegovi ljubezni Silvi Ponikvar. Njuna pretresljiva korespondenca je objavljena v knjigi z naslovom *Ljubimca z Vošnjakove ulice*. Pesmi je med vojno objavljaval v ilegalnih glasilih *Nasha žena*, *Slovenski poročevalec*, *Ljudska pravica*, *Mlada Slovenija* in *Glas svobode*. Leta 1943 je odšel v partizane ter v kulturniški skupini s svojimi doživletimi recitacijami in javnih mitingih navduševal poslušalce in vlival pogum soborcem. Pridružil se je pohodu XIV. divizije na Štajersko in 22. februarja 1944 padel pod streli nemške patrulje v Zavodnjah, blizu domačega Šoštanja. Star je bil enaindvajset let in dva meseca.

Kajuhova rokopi-sna zapuščina se nahaja v dveh hraniliščih: v Rokopi-sni zbirki NUK ter v Knjižnici Velenje, ki hrani tudi gradivo v zasebni lasti družine Mešič. Na razstavi, ki je nastala v sodelovanju obeh knjižnic, je predstavljeno Kajuhovo življenje in delo z obsežnim izborom fotografij, osebnih dokumentov ter rokopisov njegovih pesmi, pisem in korespondence ter revije, publikacije in knjige z njegovimi objavami. Razstava je na ogled do 9. maja v razstavni dvorani Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Vabljeni!

Helena Janežič, NUK 🍏

Foto: NUK

Veliki slovensko-hrvaški kmečki upor 1573

V začetku februarja smo se spomnili pomembnega poglavja skupne slovensko-hrvaške zgodovine, 450. obletnice velike kmečkega upora, ki je bil dokončno zatrt z usmrtitvijo njegovega vodje Matije Gubca.

Kmečki upor s političnim programom

Hrvaško-slovenski kmečki upor ali Gubčev upor leta 1573 je bil eden v nizu številnih kmečkih uporov na tem območju, ki so bili posledica vse večjih dajatev, ki so jih morali kmetje plačevati fevdalcem. Toda ta je bil med najbolj organiziranimi in največjimi, tako po površini, ki jo je zajel, kot po številu upornikov. Povod zanj je bilo kruto ravnanje barona Ferencja Táhija s podložniki, zaradi česar so se kmetje pritoževali cesarju, vendar je bilo vse zaman. Upor je 28. januarja 1573 sočasno izbruhnil na več delih Hrvaške, Štajerske in Kranjske. Politični program upornikov je bil zamenjati plemstvo s kmečkimi uradniki, ki bi bili odgovorni neposredno cesarju, ter odpraviti vse fevdalne posesti in obveznosti do rimskokatoliške cerkve. Uporniki so oblikovali tričlansko vlado, ki jo je vodil Gubec, vodja upora pa je bil Ilija Gregorić. Boj je zajel okoli 5000 km², sodelovalo je približno 12.000 puntarjev. Kmetje so med januarjem in februarjem zavzeli številne gradove in mesta, 3. februarja 1573 so uporniki napadli Brežice in zavzeli mesto, ne pa tudi gradu. 5. februarja je prišlo do prvega pomembnejšega spopada med uporniki in plemstvom. Slednje je zbralo močno vojsko z uskoki, ki so porazili uporniške kmete. Upor na slovenskih tleh se je končal 8. februarja, ko je plemiška vojska pod gradom Kunšperk porazila Gregorićevo vojsko. 9. februarja je tudi Gubec doživel poraz pri Stubiških Toplicah. Njegovih 10.000 mož se je močno upiralo, a po krvavi štiriturni bitki jih je fevdalna vojska premagala in zajela Gubca. Upor ni uspel, po dveh tednih

so bili uporniki poraženi. Plemstvo se je nad podložniki kruto maščevalo. Okrog 3000 upornikov je bilo pobitih ali so utonili v Savi, več jih je bilo ujetih in pohabljenih, Matijo Gubca so mučili in usmrtili, leto kasneje so usmrtili tudi Ilijo Gregorića.

Matija Gubec - od razbojnika do junaka

Zagorski kmet Matija Gubec je zaradi svoje vloge v velikem kmečkem uporu, še bolj pa verjetno zaradi mučeniške smrti postal slovensko-hrvaški junak, ki je svoje mesto dobil v literarnih delih, posvečena mu je opera, o njem so posneli film in televizijsko nadaljevanko, da o spominski obeležjih niti ne govorimo.

Matija Gubec, s pravim imenom Ambrož, naj bi se rodil leta 1538 v Hižakovcu blizu Donje Stubice, vendar natančen datum njegovega rojstva ni znan. Bil je spoštovan in vpliven med kmečkim prebivalstvom in dober organizator. Z Ilijo Gregorićem, ki je bil neke vrste idejni in vojaški vodja upora, sta uspela zbrati zelo zavidljivo število privrženec, ki so se priključili uporu proti plemstvu. Ko so uskoški konjeniki pognali v beg na Stubiškem polju in s tem dokončno porazili kmečke upornike ter zajeli Matijo Gubca, se je začelo brutalno maščevanje nad voditelji upora. Najbolj kruto prav nad Gubcem, ki so ga 15. februarja 1573 na Markovem trgu v Zagrebu javno mučili, mu na glavo potisnili razbeljeno železno krono in ga na koncu kot razbojnika razčetrili. Drugi voditelj kmečkega upora Gregorić je sicer uspel pobegniti, a so ga prijeli čez nekaj tednov in ga naslednje leto usmrtili.

Upor je bil zatrt, Gubec poražen in usmrčen, a je sčasoma, še posebej v 19. stoletju z narodnim prebujanjem, postal slovensko-hrvaški junak, ki se ga spominjamo tudi v literarnih delih. Anton Aškerc je v spomin nanj napisal balado Kronanje v Zagrebu,

Leta 1975 je bil posnet film o kmečkem uporu. Foto: Wikipedia

Risto Savin pa opero. Po njem se imenuje prva hrvaška rock opera Gubec-beg, ki so jo napisali Ivica Krajač, Karlo Metikoš in Miljenko Prohaska.

Gubec je tudi filmski junak. Zanimivo, prvi film z naslovom Matija Gubec je bil posnet leta 1917, seveda je to črno-beli nemi film v režiji Aleksandra Biničkega in je znan kot drugi igrani film posnet na območju današnje Hrvaške. Leta 1975 pa je Vatroslav Mimica posnel film *Seljačka buna 1573*, v katerem igra vlogo Matije Gubca Fabijan Šovagović. Na podlagi filma je nastala tudi televizijska nadaljevanka v štirih delih.

V Gornji Stubici je postavljen spomenik Matiji Gubcu in slovensko-hrvaškemu kmečkemu uporu. Ulica Matije Gubca je po nekaterih podatkih najbolj pogost naziv za ulice v hrvaških krajih. Med drugo svetovno vojno pa je delovala tudi slovenska Gubčeva brigada v sklopu partizanske vojske.

V mestu Krško stoji velik kip Matije Gubca na Trgu Matije Gubca. Prav tako so v Krškem po njem poimenovali osrednji stadion za speedway in nogomet - Stadion Matije Gubca.

(akm, dab) 🇺🇦

Spomenik Matiji Gubcu in kmečkim uporom v Stubiških toplicah. Foto: Visitzagorje.hr

Spomenik Matiji Gubcu v Krškem. Foto: krajji.eu

Od Višnje gore do Muljave in izvira Krke

Dolga zima, ki vsaj v Zagrebu ni bila prava zima, ker ni bilo snega in temperature večinoma niso bile pod ničlo, ni ponudila veliko zanimivih dogajanj. Zato sem brez razmišljanja sprejela vabilo, da grem v Slovenijo na 29. Jurčičev pohod. Gre za pohod, ki pohodnike popelje od Višnje Gore do Muljave, a zamisel o poti se je porodila ob 150. obletnici rojstva prvega slovenskega romanopisca Josipa Jurčiča.

Eden od razlogov, zakaj sem bila vesela izleta, je tudi to, da je izhodiščna točka pohoda v Višnji Gori, kraju o katerem sem kot otrok veliko slišala, saj je moja stara mama tam preživela mladost, moja mama pa srečne dni otroštva med poletnimi šolskimi počitnicami.

Moram priznati, da prej nisem brala Jurčičevih knjig, zato sem takoj po vabilu na izlet odšla v knjižnico in si izposodila knjigo Deseti brat, prvi slovenski roman s katerim je Jurčič postavil temelje slovenske pripovedne proze.

Pot do Višnje gore je hitro minila, saj je res lepo potovati brez čakanja na meji.

Takoj ko smo stopili iz kombija na parkirišču, nas je nagovoril moški z mikrofonom, menda je delal radijski prispevek o pohodnikih. Prvič smo tukaj, 9 nas je in se veselimo pohoda, smo mu na hitro povedali in se odpravili proti centru Višnje Gore, ki je bila zavita v gosto meglo, tako da niti cerkvenega stolpa nismo videli.

Jurčičev pohod poteka tradicionalno prvo soboto v marcu in letos je prva sobota v marcu padla prav na pisateljev rojstni dan, ki je 4. marca.

12 kilometrov dolga pot od Višnje Gore do Muljave, po kateri je Josip Jurčič hodil v šolo, je zelo zanimiva. Hodite deloma po gozdu, deloma skozi vasi, ob poti vas spremljajo domačini, vsi kulturni in verski objekti pa so za obiskovalce brezplačno

Reka Krka je žal že na samem izviru onesnažena. Obe foto Željka Grbac

Sestavek o svojih doživetjih in vtisih z Jurčičevega pohoda je napisala Željka Grbac, ki obiskuje pouk slovenskega jezika v Slovenskem domu Zagreb.

odprti. Na stojnicah ob poti so bile tudi zanimive delavnice: na prvi delavnica stiškega pisarja, na drugi rokodelske izdelave Trubarjeve mini knjige, na tretji je bilo mogoče videti bakrotisk iz Valvasorjevega časa. Tako sem se za zabavo preizkusila v pisanju kaligrafije s tušem. Ljudje ob stojnici, na kateri so predstavljali Trubarjevo domačijo, so bili navdušeni, ko smo jim povedali, da smo prišli iz Zagreba. Pohvalili so se, da so bili tudi oni

večkrat v Slovenskem domu Zagreb in so nas prosili, naj prenesemo pozdrave članom Doma.

Pot po sledih višnjanskega polža

Po prvih šestih kilometrih Jurčičeve poti, od Višnje Gore do cerkve Sv. Duha na Polževem, vodi gozdna učna Pot po sledih višnjanskega polža, ki popotnike pouči o različnem rastlinju ob poti.

Najvišja točka pohoda je vrh Kriško-Polževske planote, kjer nas je v cerkvi sv. Duha z zanimivim gotskim portalom ena od domačink seznanila z zanimivostmi v zvezi s cerkvijo iz 15. stoletja. Zanimiv in dragocen je zlasti portal na glavnem vhodu, ki prikazuje Kristusa na križu, ob njem pa sta Marija in sv. Janez Evangelist. Pot nas je popeljala tudi mimo cerkve sv. Janeza Krstnika, kjer smo si ogledali nagrobnik viteza Foe-dransberga, ki naj bi bil eden zadnjih lastnikov gradu Kravjek. Gradu, nekoč

imenovanem Weineck, je Josip Jurčič v romanu Deseti brat nadel ime Slemenice. Cilj pohoda je na Muljavi, kjer v naravnem amfiteatru muzeja na prostem Jurčičeva domačija poteka zaključna zabava. Naj povem, da je domačija obnovljena in sodi med spomenike slovenskega kmečkega stavbarstva. Čeprav je vesela glasba vabila na ples, smo se nekateri odločili obiskati izvir Krke in Krško jamo.

Zelena, a onesnažena reka

Spodbudo, da prehodim še 4 kilometre so mi dali tudi nekateri pohodniki, ki so rekli, da je izvir zelo lep in da vselej, ko pridejo na Jurčičev pohod, podaljšajo hojo še do tega bisera narave. Krška jama, v kateri je 20 metrov globoko jezero in je tudi dom

Gotska cerkev sv. Duha na Polževem je bila ob letošnjem pohodu deloma ovita v meglo.

človeške ribice, je zares čudovita. Prvi, ki je opisal svoj obisk Krške jame, je bil Valvasor v 17. st., a jama je nekoč v nemirnih časih nudila zavetje domačinom, o čemer govori tudi Jurčičeva povest Jurij Kozjak. Zelena reka, zelo majhna na izviru, je vabila k osvežitvi, presenetil pa me je napis da ni za pitje. Zakaj je tako, sem vprašala domačina na stojnici, ki mi je pojasnil, da dež odplavlja gnoj, s katerim kmetje gnojijo polja, zato je analiza vode pokazala, da je onesnažena.

Čas je hitro minil in po četrty uri je bil napovedan povratek v Zagreb. Ko sem naslednji dan prebrala, da se je pohoda udeležilo več kot 5.000 pohodnikov, sem bila srečna, da sem bila del tega izjemnega vzdušja.

Željka Grbac

Pomladni cvet

Februarja se nama je s partnerjem Markom končno uresničila želja preplezati grapo, ki se imenuje Pomladni cvet. Grapa se nahaja na avstrijski strani, takoj za izhodom iz predora Ljubelj. Gre za najdaljšo grapo v Karavankah. Dolga je 800 metrov, stopnje II-III, naklon pa je 40 -50 stopinj.

Po grapi se povzpne na znameniti vrh Palec, visok 2026 m, ki se nahaja severno od Begunjščice, točneje med Zelenjakom in grebenom Na Možeh. Z vrha, na katerem stoji križ, se nam odpre lep razgled po osrednjem delu Karavank, kjer lepo vidimo Begunjščico, Vrtačo, Zelenjak, Na Možeh ter greben Košute.

Tedne sva čakala, da zapade sneg in se potem ta sneg ustali, da lahko plezava s cepini in derezami. Prav tako sva morala spremljati lavinski bil-

ten na spletni strani Agencije Republike Slovenije za okolje (ARSO), saj je grapa pozimi nevarna zaradi velike verjetnosti snežnih plazov. Ko je ARSO potrdil, da ta

nevarnost ne bo velika (na stopnji 2 od 5), sva začela najino avanturo.

Dostop do grape je bil zaradi velike količine snega otežen, do vstopa v grapo sva potrebovala dve uri. Grapa me je navdušila že na prvi pogled. Je ozko in strmo, tako kot nama je všeč.

Plezala sva in uživala približno eno uro in pol. Ob izstopu iz grape sva prišla pod sam vrh Palca. Tam sva morala sneti dereze

in odložiti cepin, saj je bil vrh brez snega. Kmalu sva se znašla na samem vrhu in uživala v čudovitih razgledih.

Ni običajno, da bi se pohodniki spuščali po

Vtise z vzpona na Palec po najdaljši grapi v karavankah je zapisala Irena Stanko, ki obiskuje pouk slovenskega jezika v Slovenskem domu Zagreb.

Irena v grapi Pomladni cvet. Foto: Marko Šafranko

grapi, vendar nisva imela izbire, saj bi se sicer morala spustiti na Zelenico, najin avto pa je bil na avstrijski strani in nisva imela prevoza do tja. Po grapi je težko sestopiti in nevarnost se je povečala. Med potjo sva naletela na tri, štiri kjer se je, ko sva bila na vrhu, v grapi sprožil plaz. Morala sva pohiteti, da sva prišla na varno pobočje.

Pri izstopu iz grape sva naletela na zelo globok sneg, ki se je močno udiral, ker se je temperatura precej dvignila. Utrujena sva prišla do avta, a bila sva vesela, ker sva se končno povzpela po Pomladnem cvetu.

Irena Stanko 🇸🇮

VELIKONOČNE JEDI

Velikonočna prata in pehtranova potica

Velika noč je poleg božiča najstarejši in največji krščanski praznik, ko se kristjani zbirajo v cerkvah in praznujejo Kristusovo vstajenje od mrtvih. Praznujemo ga na prvo nedeljo po prvi spomladanski polni luni. Velikonočno obdobje se začne že takoj po pustu, s pepelnico sredo. Večina velikonočnega dogajanja je postavljena v velikonočni teden. Uvod v velikonočni teden je cvetna ali oljna nedelja, ko se v cerkev k blagoslovu prinese sveže zelenje in rastlinje povezano v butare, ter oljne vejice.

Na veliko soboto, ki nas uvede v veliko noč, se pripravlja hrana za blagoslov (žegen) in barvajo pirhi. V košari, pokriti z lepo izvezenim belim prtičkom, se k žeganju obvezno nese kruh (pletenica), šunka (meso), pet pirhov, hren in potico. To se poje z družino šele v nedeljo, ko se vrnemo od maše.

Pomen praznovanja velike noči je, da se cela družina zbere ob bogato obloženi mizi in uživa ob dobri in okusni domači hrani. Zato so velikonočne jedi zelo pomemben del velikonočnega praznovanja. Ne moremo si predstavljati praznovanja brez prelepih pirhov, šunke, hrena, domače potice in drugih dobrot.

Vse gospodinje zagotovo že imajo svoje recepte ali tradicionalne recepte svojih babic, zato je težko predlagati nekaj novega. Morda pa spodnja recepta vendarle pride-ta komu prav. In nikjer ne piše, da ju lahko uporabite samo v velikonočnem času!

Velikonočna prata in omaka s hrenom

500 g starega kruha
350 g kuhane šunke
5 jajc
2 žlici kisle smetane

1/2 žličke soli

Sveži peteršilj, česen, poper
Čebula, prepražena na masti

Kruh in šunko narežemo na drobne kocke. Jajca zmešamo, dodamo kisló smetano, peteršilj, čebulo, česen, začimbe ter zalijemo kruh in šunko. Če je presuho dodamo malo mleka. Dobro zmesimo, oblikujemo svaljek in pečemo 30-40 minut na 180-200 stopinj. Pečeno prato ohladimo in postrežemo s hrenovo omako.

Hrenova omaka: naribamo hren, dodamo 2 žlici kisle smetane, 2 žlici sladke smetane (stepene), malo limoninega soka, malo soli.

Pehtranova potica

Testo: 700 g gladke moke
40 g svežega kvasa
250 ml mleka
100 g sladkorja
50 g stopljenega masla ali olja
1 jajce
2 žlici ruma
1 vanilin sladkor, malo soli

Nadev: 500 g skute
30 g pehtrana (estragon) – svež, zamrznjen ali posušen

3 žlice sladkorja, 1 vaniljev sladkor
2 žlici kisle smetane
1 jajce

Iz sestavin naredimo kvašeno testo in pustimo v posodi vzhajati okrog 40 minut.

Med tem časom pripravimo nadev tako, da vse sestavine gladko zmešamo. Razdelimo na dva dela. Na pomokani površini vzhajano testo ponovno oblikujemo in pustimo pokritega še 15 minut. Razdelimo ga na dve polovici in razvaljamo na 4-5 mm, premažemo z nadevom in čvrsto zavijemo. Položimo v pekač obložen s peki papirjem. Potico prepikamo, namažemo z jajcem ter pustimo stati okrog 40 minut. Pečemo 10 minut v ogreti pečici na 200 stopinj, nato temperaturo zmanjšamo na 180 stopinj in pečemo še okrog 50 minut. Pečeno potico pustimo v pekaču 10 minut, nato jo obrnemo na podlogo, pokrijemo in pustimo. Pred rezanjem jo posujemo z mletim sladkorjem.

Obe foto: okusno.je

Cvijeta Pandol 🇸🇮

Čarobni svet trafik in kioskov

Če ste bili navajeni, da na zadnji strani modrujem o političnih in drugih fenomenih v naših državah ter seveda o večno zimzelenih odnosih med njima, bo šlo tokrat v povsem drugo smer. Pred kratkim nas je naša bivša direktorica Muzeja narodne osvoboditve Maribor in vaša nova direktorica Muzeja grada Zagreba Aleksandra Berberih Slana razveselila z novico, da je v "portfelju" muzeja zdaj tudi čisto poseben objekt. Trafika. Objekt, ki mu na Hrvaškem, tako so me podučili, pravite kiosk.

In zdaj brez lažne skromnosti - ta sijajni kiosk, nekoč postajališče za tramvaje na Klaićevi, nikoli ne bi zaživel novega življenja, če ne bi bilo Maribora in njegovih trafik, kioskov torej. Vse se je začelo pred leti, ko se je hotela mariborska občina znebiti zidanega kioska ob Starem mostu. Nameravana prodaja je sprožila pravo malo revolucijo, našle so se predvsem meščanke, ki so v kali zatrle načrte občine. Kiosk je danes sestavni del Muzeja narodne osvoboditve Maribor, ki vsak dan pripoveduje sijajne zgodbe o ljubezni in je del romana Draga Jančarja Severni sij. V njem boste našli simpatičnega obertrafikanta Jana, ki vam bo zaupal vse zgodbe, stkane v zidove te imenitne male stavbice, legenda pa pravi, da se morate ob Jana tudi nekoliko podrgniti. Za srečo, ljubezen in še kaj. A tovrstna trafika ni bila edina. Ti-

sti, ki poznate Maribor, veste, da se na robu Mestnega parka, čez ulico občinske stavbe, nahaja še en takšen kiosk. Zidani. Tako kot tisti pri mostu je bil tudi ta, predvidevamo, zgrajen v dvajsetih letih prejšnjega stoletja. Tudi ta je v zadnjih letih živel precej neugledno življenje, večinoma sicer zaprto, a tudi kot prostor za hitro izdelavo fotografij za osebne dokumente in tudi kot prodajalna pasjih piškotov. Pa so se znova našli meščanke in meščani, ki jim zaprta lepota ni dala miru. Ustanovili so društvo, ki naj bi jo vrnilo v življenje, partnerja pa našlo v Muzeju narodne osvoboditve Maribor. Ta dogovor je sklenila direktorica, ki ste nam jo Zagrebčani ukradli.

Trafika pri Starem mostu in Trafika ob parku sta torej rešeni; za obnovo prve in prihajajočo obnovo druge bo poskrbel zasebnik, ki mu je mar mesta in kulturne dediščine. Medtem ko prva trafika živi kot "klasični" muzejski prostor s svojimi zgodbami, pa drugačno zgodbo pišemo člani

Društva Trafika, ki izvajamo program v tisti ob parku. Ta kiosk je postal točka druženja, spoznavanja, ustvarjanja idej in zgodb, postal je vrata v park. V majhnem prostoru je doslej našlo že nekaj miniaturnih razstav, večinoma nostalgčnih in povezanih z Mariborom. Vse se odvija brez podpore, zgolj s prostovoljnim delom, denarjem in energijo članov društva.

Tudi in predvsem zato z izjemno naklonjenostjo gledamo proti Zagrebu, kjer je takšnih in drugačnih kioskov

na stotine, a je naši bivši in sedanjí vaši direktorici Aleksandri uspelo prepričati lastnika kioska na Klaićevi, da je prav, da gre pod muzejsko okrilje. Nasploh pa je sijajno, da bodo obnovili enega najlepših, če ne že najlepši kiosk v hrvaški prestolnici. Glede na njegovo zgodovino ne dvomimo, da

bo ekipa MGZ - po mariborskem vzoru - naredila sijajno zgodbo in da boste nanj zelo ponosni.

In ker lahko gre direktorica iz Maribora, Maribor pa iz nje ne bo mogel (govorim iz lastnih izkušenj), bo svoj košček v vašem novem kiosku zagotovo tu in tam dobilo tudi moje mesto, ne glede na koncept in vsebine, za katere se bodo v zagrebškem muzeju odločili. Ker, saj veste, trafike so zakon. V času, ko se vse več ljudi odmika od branja, tudi kakovostnih tiskanih medijev (ki jih sicer na žalost na hrvaški strani ni več veliko) in ko ti počasi odhajajo v zgodovino, je prav, da se nanje spomnimo tudi s tega stališča. Da podprete kakovostno in dobro novinarstvo, dobre medije in dobre zgodbe. Ker če teh medijev ne bo več, vam ne bodo mogli povedati dobrih zgodb. Kot je ta o trafikah. Kioskih.